

EXAMENSARBETE

NORMER, IDENTITET OCH BÖCKER

Ämnesintegrering av Svenska och Samhällskunskap

Mathilda Nilsson och Niclas Woodbridge

Examensarbete i Svenska och Samhällskunskap

Halmstad 2017-02-08

Innehåll

1.	Inledning.....	3
1.1	Förförståelse.....	3
2.	Bakgrund	4
2.1	Relevant litteratur	5
3.	Syfte & Frågeställning.....	6
3.1	Frågeställningar.....	7
4.	Tidigare forskning.....	7
4.1	Ämnesintegrering.....	7
4.2	Samhällskunskap	9
4.3	Lässtrategier och läsförståelse	11
5.	Metod & Material.....	15
5.1	Hermeneutik.....	15
5.2	Intervjumetod.....	17
5.3	Tolkning av intervjuer.....	18
5.4	Kodningstabellen	20
5.5	Urval	21
5.6	Skönlitteratur	22
5.7	Metoddiskussion	23
6.	Teori.....	24
6.1	Socialisationsteorin	24
6.2	Peirces Didaktiska Teori	25
7.	Resultat och analys.....	26
7.1	Intervjuer.....	26
7.2	Outtalat & osäkerhet.....	27
7.3	Kunskap	27
7.4	Åsikter.....	28
7.5	Empati.....	29
7.6	Undervisningsmetod	29
7.7	Svenska & Samhällskunskap.....	30
7.8	Analysdiskussion.....	30
7.9	Litteraturläsning	32

8. Svar på frågeställningar	34
9. Vidare forskning	35
Litteraturlista:.....	36
Bilaga 1: Intervjufrågor.....	39
Bilaga 2: Transkriberingar.....	40
Bilaga 3: Kodningstabell	55

Abstract:

Denna uppsats undersöker hur lärare, som arbetar i både Svenska och SO, ser på ämnesintegrering mellan Svenska och samhällskunskap samt hur de beskriver hur de genomför sådan i skolan. Den undersöker också hur man kan använda sig av lässtrategier för att förbättra läsförståelsen, det vill säga hur man tolkar text och genom det omvärlden/individ, samt använda skönlitteratur inom arbetsområdet identitet och normer i samhällskunskapen. Undersökningen visar att lärare gärna vill ämnesintegrera men att det ofta blir i andra ämnen än samhällskunskap och att de inte använder litteratur i samhällskunskapen då de ser det som mer nödvändigt att använda nyhetstexter. Den visar också på att det är viktigt med lässtrategier som ställer frågor till eleverna för att utveckla deras läsförståelse för ett vidare perspektiv och ge dem förståelse för samhället runt om dem.

Sökord: Ämnesintegrering, ämnesövergripande undervisning, lässtrategier, läsförståelse, samhällskunskap, Svenska

1. Inledning

I skolans värdegrund står det att “Eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt” och “Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.”¹

Dessa två skrivningar återfinns i både svenskämnet och samhällskunskapsämnet. Dels i kunskapskraven kring elevernas förmåga att kritiskt granska och tolka olika källor, såsom internet eller tidningar, dels hur dessa källor kommunicerar med omgivningen. I både svenskämnets och samhällskunskapsämnets centrala innehåll betonas ungdomars språkbruk och hur detta språkbruk kan påverka ungdomars identitet, identitetsutveckling och olika individers möjlighet till påverkan genom bland annat sitt språkbruk. Citaten kan även knytas an till att kunna argumentera och utveckla sina ställningstaganden och åsikter, både muntligt och skriftligt.²

Det finns alltså hel del gemensamma nämnare mellan ämnena svenska och samhällskunskap och detta i kombination med att det är en stor mängd kunskap som ska tas upp och arbetas med under ett läsår gör att vi ser ett behov av att utveckla olika former av ämnesintegrerad undervisning i skolan. I detta kan olika former av samplanerad undervisning mellan svenskan och samhällskunskapen utgöra en viktig del.

Utifrån detta vill vi undersöka hur vi som blivande lärare, men även aktiva lärare, kan utgå från en gemensam planering där litteratur som inte är läroboken ligger till grund för undervisningen i båda ämnena. Vi kommer förmodligen även få fram andra resultat som hade varit intressanta för någon annan att forska vidare kring men väljer att fokusera på just användning av skönlitteraturen. I just vår forskning kommer vi fokusera på lärare som har både Svenska och SO-ämnet och alltså gör denna ämnesintegrering ”ensam”.

1.1 Förförståelse

Vi har under tiden vår utbildning pågått, alltså de senaste fyra åren, upplevt att det talats mer och mer om hur svenska elevers skolresultat är. Pisaundersökningarna har inte gått särskilt bra och när vi har varit på VFU så har flera handledare berättat för oss att eleverna blir sämre.

---

¹ SKOLFS 2010:37: 9.

² SKOLFS 2010:37: 202-204 & 225-227.

Läsförståelsen har ofta lyfts fram som ett problem då en brist på läsförståelse gör alla andra ämnen svårare. Eftersom detta är ett stort problem så kommer vi fokusera på just ämnesintegrering som litteraturläsning i den specifika delen identitet och normer av samhällskunskapsämnet.³ Detta gör vi istället för att fokusera på ämnesintegrering i stort då det arbetet hade kunnat beröra alla skolämnen.

2. Bakgrund

I syftet för samhällskunskapen står det att “Undervisningen ska ge eleverna förutsättningarna att se samhällsfrågor ur olika perspektiv. På så sätt ska eleverna utveckla förståelse för sina egna och andra människors levnadsvillkor, betydelsen av jämställdhet och hur olika aktörer försöker påverka samhällsutvecklingen.”⁴ Detta tycker vi kan integreras med utvalda delar ur svenskans läroplan, bland annat “Genom språket utvecklar människor sin identitet [...]”⁵ och att man enligt denna ska läsa “Skönlitteratur för ungdomar och vuxna från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Skönlitteratur som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.”⁶

Under de fyra år vi har gått på lärarutbildningen har vi noterat hur viktig läsförståelse är. Dels för oss själva men också för de elever vi fått äran att träffa. Förstår man inte vad man läser så blir till och med matten svår då man inte förstår de längre tal som ska besvaras. Som svensklärare är detta något som man ofta brinner för och man vill verkligen att ens elever ska komma igenom skolan och ta med sig lusten att läsa men också kunna förstå vad det egentligen är de läser. Att lämna över ansvaret för läsförståelse på bara lärare i svenska tycker vi inte riktigt är hållbart utan vi tror att alla lärare måste samarbeta för att få ett så bra resultat som möjligt. Det är därför vi genomför detta arbete, vi vill se hur vi som svenska-/samhällskunskapslärare kan göra för att utveckla elevers läsning och lära dem tolka texter och de individer som finns i dessa texter. Därför kommer vi i denna uppsats fokusera på hur man kan använda litteratur i samma specifika delområde av samhällskunskapen; identitet och normer. För att kunna göra detta kommer vi använda oss dels av intervjuer men vi kommer också genomföra en litteraturstudie för att få fler perspektiv på hur vi som framtida lärare på bästa sätt kan ämnesintegrera med hjälp av litteratur.

---

³ SKOLFS 2010:37: 202-203.

⁴ SKOLFS 2010:37: 199.

⁵ SKOLFS 2010:37: 222.

⁶ SKOLFS 2010:37: 226.

I de senaste PISA-undersökningarna har svenska elevers resultat sjunkit avsevärt, särskilt förmågan att förstå vad de läser.⁷ (Under tiden vi skrev vårt arbete så kom en ny PISA-undersökning som faktiskt visar en förbättring i läsförståelsen, dock är den fortfarande sämre än vad den var för några år sedan.⁸) Den senaste tiden har regeringen och Skolverket infört flera reformer för att öka elevers resultat. Bland annat så har ett lärarlönelyft införts, det finns olika slags kompetensutveckling och många skolor arbetar med läslyftet. Läslyftet innebär att lärare tillsammans på skolor ska arbeta med läs- och skrivdidaktik.⁹ För oss bevisar detta att det inte bara är vi som tycker att läsningen är viktig inom andra ämnen än svenskan utan även de som är experter på området. Dessutom finns det flera delar av läroplanen för svenskan och samhällskunskapen som liknar varandra men som ofta arbetas med på olika sätt med olika lärare. Genom att samarbeta i dessa områden så lyfter man inte bara elevernas kunskaper utan sparar även tid, som det ju alltid är brist på i skolan. Läsförståelse är viktig inte bara för att förstå skönlitterär text utan även som ett verktyg för att lära sig om individen och som bonus får elever även ett större ordförråd och en bättre uppfattning av hur de kan använda faktatexter eftersom arbetet ofta sker individanpassat efter elevens enskilda kunskap.

2.1 Relevant litteratur

Planera och undervisa i samhällskunskap

I boken *Undervisa i samhällskunskap - en ämnesdidaktisk* introduktion försöker författarna Ekendahl, Nohagen och Sandahl konkretisera ner hur samhällskunskapen ska planeras och genomföras. I kapitlet om innehållsfrågan så lyfts det fram hur lärare ska välja dels ämnesinnehåll dels material för att kunna genomföra det. De menar att innehållet ska väljas med blicken lite lyft från vad som "alltid har gjorts" och att tänka vad eleverna kommer behöva från samhällskunskapen till livet efter skolan. Genom samhällskunskapen så ska eleverna bli goda medarbetare, medborgare och medmänniskor och författarna anser att det målet ska genomsyra alla lektioner. Problemet är dock att det finns en stor risk att enbart ge eleverna en ytinlärning av väldigt mycket eftersom det finns ett väldigt brett omfång av vad undervisningen ska innehålla. Författarna tycker därför att lärare istället bör fördjupa sig i ett litet antal begrepp och företeelser genom klok prioritering. Det vanligaste sättet att organisera undervisningens innehåll är genom att utgå från ämnet. Detta eftersom det är det ämnet som är strukturen allt

---

⁷ Skolverket 2016.

⁸ Skolverket 2016.

⁹ Skolverket 2016.

annat bygger på och enligt författarna så leder detta till att omvärlden blir mer begriplig för eleverna och att ämnet förenklar det som finns i omvärlden. Vilket ju faktiskt är skolans syfte.

Enligt författarna så kan man även utgå från samhället, vilket är det vi till stor del gör i vår studie, genom att låta verkligheten speglas i klassrummet. Detta bygger på den amerikanska filosofen och pedagogen John Deweys tankar om att skolan ska förbereda eleverna för något som inte ser likadant ut. Istället ansåg han att skolan ska utgå från verkligheten och organiseras utifrån aktuella samhällsfrågor och verkliga problem, skolämnena är ett stöd för detta.¹⁰ Denna teori har påverkat skolvärlden och idag står det i LGR11 att “undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att se samhällsfrågor ur olika perspektiv”.¹¹

Ett tredje sätt för att organisera undervisningen är att utgå från eleven, man kan tänka sig att det är det man gör när man fokuserar på aktuella problem. Men det innebär att läraren ska ta fram ett antal ämnen som eleverna sedan får prioritera utefter vad som är viktigt för dem och sedan arbeta utefter det.¹² Precis detta menar även Gunilla Molloy men istället inom svenskdidaktiken.¹³

3. Syfte & Frågeställning

Genom detta examensarbete vill vi undersöka vad för olika möjligheter som finns för att ämnesintegrera svenskämnet och samhällskunskapen genom att använda annan litteratur än läro- eller faktaböcker för att lära sig om bland annat individens förhållande till gruppen och normer genom ungdomsromaner som hjälper eleven med den empatiska förmågan. Denna forskning hoppas vi sedan att lärare kan använda för att förenkla sitt arbete och förbättra elevernas resultat. Vi tänker oss även att vi ska ta fram ett antal lässtrategier som kan förenkla litteraturarbete i både svenskämnet och samhällskunskap. Lässtrategier hjälper inte enbart eleven med att förstå texter och romanfigurer det vill säga människor och deras livssituation utan hjälper dem också till att förstå samhällsproblem då dessa ofta måste tas in genom text. Vi undrar även vilka strukturer som gör att lärare lägger upp sin undervisning just som de gör, ifall skolans klimat och kultur påverkar så att lärare på olika skolor gör på olika sätt - trots att de har

---

¹⁰ Ekendahl, Nohagen & Sandahl 2015: 82-90.

¹¹ Ekendahl, Nohagen & Sandahl 2015: 82-90.

¹² Ekendahl, Nohagen & Sandahl 2015: 82-90.

¹³ Molloy 2010: 77.

samma utbildning. Vilka interna och externa hinder finns när det gäller planering och genomförande av den här sortens ämnesintegrering?

Syftet med studien blir således att ta reda på bästa sätt att använda ämnesintegrering genom litteratur med utgångspunkt i läroplanen i Svenska och samhällskunskap, samt ta reda på vilka lässtrategier som är bäst lämpade när detta genomförs.

3.1 Frågeställningar.

Vilket utmaningar och möjligheter finns när det gäller att använda litteratur i specifika delar av samhällskunskapsämnet på högstadiet?

Vilka lässtrategier är passande att använda när man läser samhällsproblematiserande skönlitteratur på högstadiet och specifikt i samhällskunskapsämnet?

4. Tidigare forskning

I vår forskningsöversikt återfinns forskning som undersöker hur lärare kan jobba ämnesövergripande rent allmänt för alla ämnen i skolan samt hur arbetet kring ämnesövergripande arbete i samhällskunskap kan se ut. Vi använder även tidigare forskning för att beskriva de vanligaste arbetsätten kring litteratur. Vi anser att all tidigare forskning vi använder är nödvändig i det fortsatta arbetet. Vi har använt den både för att göra intervjufrågor och genomföra intervjuerna men också för att kunna använda oss av teori och metod på ett lämpligt sätt. Forskningen har hjälpt oss mycket för att bygga en förförståelse av ämnet och se hur vi kan genomföra en studie som faktiskt behövs för att fylla ett tomrum i didaktikforskningen.

4.1 Ämnesintegrering

Birgitta Sandström, Universitetslektor vid Stockholms universitet, tar upp i sin studie *När olikhet föder likhet - Hur ämnesövergripande kunskapsområden formas och tar plats i skolans praktik* från 2005 att skolor som har ett öppet och samtalsvänligt klimat där skolans personal ges utrymme att vara delaktiga i skolans styre ger större utrymme för ett ämnesövergripande samarbete mellan lärare.¹⁴

---

¹⁴ Sandström 2005: 34-35 & 49-50.

Sandström menar att arbetet mot ett ämnesintegrerat samarbete är på frammarsch inom skolans värld, en frammarsch som bland annat drivs framåt av engagerade lärare som är öppna för förändringar, duktiga på att skapa intima och förtroendefulla relationer med eleverna där de agerar både utifrån skolans systematiska arbete kring ämnesövergripande undervisning och utifrån individuellt agerande i specifika situationer.¹⁵ Dock lyfter Sandström ett varningens finger för att skolans strukturer där lärare jobbar mer som individuella ämnesexperter kan vara seglivade och svåra att styra om, speciellt om det finns lärare som ser en förändring av skolans verksamhet mer som en börda än en positiv förändring som kommer leda till det bättre.¹⁶ Denna motsättning mellan mer ämnesspecifika kunskaper och att arbeta mer ämnesövergripande och med en integrerad undervisning är något som även Blanck lyfter fram som en problematik inom dagens skola.¹⁷ Dessa problem som Sandström tar upp inom skolan som kan motverka en eventuell ämnesintegrering kommer vi att föra över på integreringen mellan svenskan och samhällskunskapen och undersöka om några av dessa problem finns kvar idag och på så sätt hindrar ett ämnesintegrerat arbete i svenska och samhällskunskap.

Sara Blanck, universitetsadjunkt vid Karlstads universitet, lyfter 2014 i sin avhandling *När ämnen möts: en analys av samhällskunskapsämnets funktioner och karaktärer vid ämnesintegrerad undervisning* fram vikten av att samarbeta över ämnesgränserna för att på så sätt möta och ge eleverna möjligheten att möta de olika problematiska situationer som kan uppstå i dagens komplexa och föränderliga samhälle, en fråga som Blanck starkt förknippar med ämnet samhällskunskap.¹⁸

Blanck pekar på att till skillnad från vad flertalet tidigare studier har visat på så ska ett ämnesintegrerat arbete i skolan inte ses som ett statiskt tillstånd där det enbart finns en lösning på hur till exempel planeringen och undervisningen inom ett ämnesöverskridande arbete genomförs.¹⁹ Denna arbetsgång bör istället ses som en mer dynamisk arbetsgång där flera olika typer av samspel mellan ämnen kan förekomma.²⁰ Arbetsgången i ett ämnesöverskridande samarbete har oftast några gemensamma grunder som återfinns i olika samspel men med varierande betydelse och tonvikt. Blanck menar att allt ämnesintegrerat samarbete startar med någon form av intresseväckande introduktion för att sedan gå över till att förbereda de olika

---

¹⁵ Sandström 2005: 69-70, 84, 99-100 & 120.

¹⁶ Sandström 2005: 69-70 & 84.

¹⁷ Blanck 2014: 184.

¹⁸ Blanck 2014: 184.

¹⁹ Blanck 2014: 184-185.

²⁰ Blanck 2014: 184-185.

ämnesstudierna i form av delvis sammankopplande ämnessamspel.²¹ Utifrån det så övergår ämnesintegreringen i att forma olika uppgifter och moment som kan användas inom området, enligt Blanck. Blanck menar även att det är viktigt med lärarnas erfarenhet kring ämnesintegrerad undervisning och tidsaspekten i form av planering inför arbetet och hur de olika ämnena ligger i förhållande till varandra i elevernas schema så att det finns en viss mängd sammanhängande tid till momentet för att det ämnesövergripande arbetet ska bli givande och effektivt.²²

4.2 Samhällskunskap

Johan Samuelsson, forskare och universitetslektor på Karlstad universitet, lyfter fram i sin forskningsartikel *Ämnesintegrering och ämnesspecialisering: SO-undervisning i Sverige 1980-2014* att de fyra olika SO-ämnena, Samhällskunskap, Historia, Religion och Geografi, har en gemensam utgångspunkt i läroplanerna då alla fyra ämnena utgår från att ge eleverna förmågan att kunna relatera omvärlden till sig själva och sin egen vardag och att det finns fyra gemensamma övergripande områden för de fyra SO-ämnena: demokrati, kulturella mönster, miljö- och överlevnadsfrågor samt kunskapande i ett informationsrikt samhälle.²³ Dock lyfter Samuelsson fram att undervisningen i de fyra olika SO-ämnena har blivit alltför isolerad från samhället och elevernas egna intressen. Genom bland annat en innehållsanalys av olika dokument och källor kommer Samuelsson fram till att undervisningen i SO-ämnena bör utgå mer från elevernas intressen för att på så sätt förbättra bland annat elevernas analytiska och källkritiska förmåga. Samuelsson menar att i och med LGR 11 så har SO-ämnena skrivits ut som fyra separata ämnen med fyra separata kursplaner.²⁴

Dock pekar Samuelsson på att det finns en ämnesövergripande grund i dessa fyra kursplaner genom att de fyra olika kursplanerna lyfter fram samma typ av grundförmågor som eleverna ska tillgodose sig. Samuelsson lyfter fram att även om SO-ämnena har fyra separata kursplaner är det viktigt med en viss ämnesintegrerad undervisning för att på så sätt eleverna möjlighet att förstå ett större kunskapsområde som en helhet. Genom en ämnesövergripande undervisning ges utrymme att öka elevernas förmåga att jämföra olika faktakunskaper och därmed förbättra sin förmåga till kritiskt och analytiskt tänkande. Detta arbete motverkar även risken för att elevernas kunskaper blir till lösryckta och fragmentariska kunskaper som eleverna enbart har tillgodosett sig på en ytlig nivå. Denna ämnesintegrerade undervisningsform bör, enligt

---

²¹ Blanck 2014: 184.

²² Blanck 2014: 185.

²³ Samuelsson 2014: 111.

²⁴ Samuelsson 2014: 101 & 109-110.

Samuelsson, sträcka sig inte bara inom SO-ämnena utan även över andra ämnesgränser för att på så sätt öka elevernas förmågor till exempelvis kritiskt och analytiskt tänkande.²⁵ Genom vår studie vill vi försöka ta till vara elevernas olika intressen och motverka den isolering som Samuelsson tar upp vill vi med vår forskning ta med den ämnesintegrerade undervisningen till andra ämneskombinationer än bara SO-ämnena. Och som vi har tagit upp tidigare i vårt arbete så ser vi, precis som Samuelsson gör inom SO-ämnena, en ämnesövergripande grund för svenskan och samhällskunskapen.

I sin studie *Att sätta kunskap i rörelse - En analys av ett ämnesintegrerat arbete i bild och samhällskunskap* visar författaren Lisa Öhman-Gullberg på fördelarna med att ta hjälp från bildens mer praktiska redovisningsformer för att på så sätt få eleverna att förstå och se samband mellan sina erfarenheter, ny kunskap och hur samhället ser på en viss fråga (i detta fall EMU-frågan). Öhman-Gullberg visar på att genom en kombination av att eleverna gör bruk av sin kunskap och sina erfarenheter genom både en filmatisering och genom olika former av retoriska och argumentbaserade övningar så skapas en öppen lärsituation där den kunskap som ska läras ut sätts in i en begriplig kontext för eleverna, något som gör momentets faktakunskaper mer förståeligt för eleverna.²⁶ Denna forskning visar oss att trots att integreringen inte görs i svenska och SO så finns det fördelar med integrering samtidigt som den belyser vilka klassiska fallgropar som integrering innebär.

Öhman-Gullberg visar även på att det genom filmens uppbyggnad (och beroende på vilka teman eleverna väljer att framställa fakta genom) så kan olika genusperspektiv bli väldigt tydliga. Öhman-Gullberg visar i sin studie på att till exempel killar tenderar i högre grad att framställa sina faktakunskaper genom humor och action. Dessa tydliggörande av olika genusperspektiv i skapandet av film kan ligga till grund för olika diskussioner kring vilken roll en könstillhörighet spelar i en komplex kunskapsprocess.²⁷ Detta kan kopplas till samhällskunskapens centrala innehåll kring att eleverna ska skapa sig en förståelse kring hur ens kön kan påverka en persons identitet.²⁸ Öhman-Gullbergs studieresultat ligger i linje med det Blanck lyfter fram kring att lärare kan arbeta ämnesintegrerat utifrån ett samhällskunskapsperspektiv.²⁹ I de tre ämnesövergripande projekt som Blanck har studerat så kommer ämnet samhällskunskap till uttryck dels genom olika samhällsvetenskapliga begrepp dels genom olika aspekter som kan

---

²⁵ Samuelsson 2014: 103 & 109-112.

²⁶ Öhman-Gullberg 2006: 129-131.

²⁷ Öhman-Gullberg 2006: 127-129.

²⁸ SKOLFS 2010:37: 202.

²⁹ Blanck 2014: 184.

knytas an till hur olika delar samhället fungerar och är uppbyggt och hur människan påverkar och påverkas av samhället, vilka är viktiga delar inom samhällskunskapsämnet.³⁰ En annan del där samhällskunskapsämnet kan komma till uttryck i olika ämnesövergripande samarbeten, och som Blanck tar upp i sin avhandling, är olika inledande vardagsnära samtal som ligger nära samhällskunskapen som ämne och dess förståelse för samhällets olika delar.³¹ I dessa övergripande projekt som Blanck har studerat så kan själva redovisningsformen där elevernas samhällskunskaper kommer till uttryck mycket väl vara den filmatisering som Öhman-Gullberg tar upp.³²

4.3 Lässtrategier och läsförståelse

Bergöö, som forskar i barns språkutveckling vid högskolan i Kristianstad, skriver om språkanvändandet som inlärningsmetod i *Barns liv och samhällets textvärld*. Hon menar att skolverket en gång besvarade frågan “Hur rustas elever bäst för ett liv som aktiva medborgare?” med svaret “genom läsning av olika slags texter” men enligt henne så kan man dock utvidga svaret till att det även ska inkludera språkanvändning, som man får genom just läsningen. Att använda detta som inlärningsmetod handlar om huruvida eleverna egentligen har erfarenheter av de kommunikativa praktiker som vi ofta tar för givna. T.ex. hur man hanterar böcker, läxböcker och egna texter, hur man berättar om en bok man läst, hur man ska prata för att visa att man läst, hur man besvarar frågor på det sätt som läraren tänkt sig och hur man kan utveckla strategier för att få den hjälp man behöver. De elever som kan allt detta lyckas väl i skolan och kan utnyttja sina språkliga resurser fullt ut och vi som lärare måste lägga tid och energi för att tidigt få eleverna att lära sig dessa egenskaper.³³ Hon visar helt enkelt på att så som vi tolkat läroplanen, det vill säga att svenskan kan innehålla individutveckling precis som samhällskunskapen, är något viktigt för att bygga goda medborgare.

Kåreland menar i samma bok att det kan vara fruktbart för eleverna med ett perspektivbyte när man läser litteratur, alltså att inte fokusera på huvudkaraktären utan låta texten få en helt annan betydelse. Detta sätt att arbeta fungerar allra bäst när eleverna läser sagor eller andra texter med tydlig uppdelning mellan ont och gott. Perspektivbytet kan också innebära att man tänker sig in i ett religiöst perspektiv eller att texten är biografisk med utgångspunkt i tiden författaren lever/levde i. Kåreland menar också att det ofta är kvinnor som berättar och att ett perspektivbyte i detta ger eleverna ett annat sammanhang. Hon berättar också att det ofta

---

³⁰ Blanck 2014: 185-187.

³¹ Blanck 2014: 185-187.

³² Blanck 2014: 185-187. & Öhman-Gullberg 2006: 127-131.

³³ Bergöö 2009: 16.

framhålls som viktigt att eleverna/läsarna kan identifiera sig med en karaktär i texten, men ofta blir det inte så som läraren tänkt sig. Särskilt yngre barn kan ofta identifiera sig med en bikaaktär och inte den som läraren tror och hon ifrågasätter därför om en identifikation egentligen är viktig eller om även det okända lockar, därav fascinationen för hjältesagor där karaktärer istället inspirerar läsaren.³⁴ För vår del använder vi perspektivbytet som en metod för att lära sig om individer i litteratur och på så sätt öka den läsförståelse som berör människor.

Barbro Westlund, universitetslektor vid Stockholms universitet, behandlar i sin bok *Att undervisa i läsförståelse* vad som kan göras för att så tidigt som möjligt främja en djup läsförståelse. För att göra detta har hon tagit fram ett antal lässtrategier som kan användas vid olika stadier av undervisning, just för att bygga individer som kan hantera en text. Målet med dessa strategier och allt arbete med läsförståelse är att ge eleverna verktyg att förstå olika slags texter genom att läraren hela tiden funderar på hur, varför och när strategier ska användas och varhän dessa strategier syftar. Läraren måste tänka igenom hur strategierna kan användas och om de måste anpassas för just den grupp elever hen arbetar med just nu.³⁵ Exempel på lässtrategier som kan användas är enligt Westlund bland annat RT (Reciprocal Teaching) där eleverna arbetar i smågrupper med sådana strategier som att kunna förutspå/ställa hypoteser, ställa frågor, reda ut oklarheter och sammanfatta. Westlund lyfter även fram CORI (Concept-Oriented Reading Instruction) som ofta används inom NO- och SO-ämnena och som bygger på att eleverna har en förkunskap som stimuleras och aktiveras, fokus på centrala begrepp i texter som motiverar eleverna att ställa frågor, aktiv informationssökning och att återge kunskapen grafiskt genom till exempel teckningar eller diagram, grafiska modeller i stort är bra att använda i alla sorters lässtrategier då det är ett tydligt sätt för eleverna att få struktur men det finns ett fåtal elever som lättare finner struktur genom att själv skriva om texter eller använda nyckelord.³⁶

Westlund menar också att det är viktigt med rätt sorts frågor för att eleverna ska kunna ta till sig en text. Enligt henne finns det vissa sätt att göra detta på. Framförallt ska läraren fokusera på att låta eleverna motivera sina svar istället för att ha ett rätt och ett fel, det är bra om läraren läser på om att urskilja olika sorters frågor och om de är på "ytan" i texten eller "under ytan" - det som kallas att läsa mellan raderna där största delen av lärarens fokus ska ligga. Det är också viktigt för både läraren och eleven att lära sig identifiera huvudbudskapet genom frågan "vad

---

³⁴ Kåreland 2009: 71-74.

³⁵ Westlund 2012: 264.

³⁶ Westlund 2012: 265-267.

handlar detta *egentligen* om?” samt att lära sig berätta om en text strukturerat och i en logisk ordning genom VÖL-modellen (det jag Vet, det jag Önskar veta och det jag Lärt mig), då barn naturligt börjar sina sammanfattningar i slutet av det som hänt. Det är också viktigt att träna eleverna i kritisk granskning och att kunna argumentera utifrån en text genom frågan “Berätta hur du tänker och var står det i texten?”. I denna strategi måste eleverna även kunna se att andra läsare kan finna andra tolkningar.³⁷

Westlund menar alltså att läraren har ett mycket stort ansvar för att ge eleverna kunskap om världen, texter och en metakognitiv förmåga för att kunna se skillnader på frågor som kräver olika slags svar genom den strategi de väljer. Viktigt är också att veta att samma strategi inte alltid fungerar utan att läraren måste anpassa sig till olika situationer för att eleverna ska lära för livet och inte bara för stunden.³⁸ Dessa aktiviteter bör tränas från förskolan genom hela grundskolan. Dessa strategier kan dels användas för att helt enkelt öka elevernas förståelse av texter. Men genom denna förståelse lär man sig också förstå människan vars perspektiv texten bygger på och på så sätt bygga upp sin empatiska förmåga.³⁹

Enligt Gunilla Molloy, didaktikforskare vid Stockholms universitet, står det inte explicit i kursplanen för svenskämnet varför det ska läsas skönlitteratur i skolan utan den behandlar främst andra egenskaper. Hon menar emellertid i sin bok *Reflekterande läsning och skrivning* att det är viktigt att läsa för att eleverna ska lämna skolan med ett intresse för läsning för att i fortsättningen hålla sig uppdaterade genom just läsning. Men hon menar också att det viktigaste med läsning i skolan är samtalet kring det och att det är där lärarens främsta fokus ska ligga.⁴⁰ Molloy beskriver även hur man som lärare ska använda sig av läsning på ett sätt som utvecklar eleverna och inte får dem att stanna av i läsutvecklingen genom att ställa ”för svåra” frågor. Molloy hävdar att samtal om litteratur till stor del färgas av de erfarenheter vi har sedan innan och att alla reflekterar på olika sätt vilket leder fram till mer spännande samtal.⁴¹

Molloy lyfter fram läsloggen som en bra metod för att lära sig av läsning. Molloy menar att eleverna lär sig av att de vet vad lärarna förväntar sig och fokuserar på just detta när de läser. På det sättet väcker läsloggen relevanta frågor om litteraturens ämne, handling och dess relevans för samhället/historien.⁴²

---

³⁷ Westlund 2012: 268-292.

³⁸ Westlund 2012: 293-294.

³⁹ Westlund 2012: 293-294.

⁴⁰ Molloy 2010: 333-334.

⁴¹ Molloy 2010: 77.

⁴² Molloy 2010: 81.

Ett problem som Molloy lyfter fram är att vilken litteratur som läses på olika skolor beror på vad som finns just på den skolan men även på vad läraren själv läst och därför hävdar hon att en del av svensklärares uppdrag är att hålla sig uppdaterad och läsa den ungdomslitteratur som finns.⁴³ Det är viktigt även för andra lärare att hålla sig uppdaterade just för att kunna anpassa undervisningen till den litteratur som finns och inte begränsas av sådant som man läste för länge sedan. För att kunna göra detta så måste lärarna alltså veta vilka böcker som passar, antingen genom att läsa dem eller genom tillgången till en bra skolbibliotekarie.

Brodow och Rininsland, två lärare som forskat kring språkutveckling, menar i *Att arbeta med skönlitteratur i skolan - praktik och teori* att det är viktigt att läraren väljer ut litteratur som i nutid är engagerande och tankeväckande och inte är irrelevanta för just denna grupp elever och att det inte bara är ”experter” som tycker så, utan även ”vanliga människor”.⁴⁴ En av de lärare som Brodow och Rininsland har intervjuat menar på att det är viktigt att få kunskaper från kollegor och att ofta yngre lärare kommer med nya idéer om vilka böcker som kan vara bra inom olika ämnesområden.⁴⁵

Brodow och Rininsland menar att litteraturen kan bidra med nya kunskaper till diskussioner även om dessa diskussioner rör aktuella händelser eller elevernas vardag. Det är dock viktigt att inte läsa och diskutera något som redan är ”uttjat” för eleverna som t.ex. mobbing eller droger då detta sänker elevernas vilja att lära sig mer.⁴⁶ Enligt Brodow och Rininsland så kan man inte generalisera fram vad eleverna tycker är intressant och inte heller om intresset har ökat eller minskat med tiden. Boken skrevs emellertid 2005 så det säger inget om vad som hänt sedan dess, de menar att det till stor del är textens svårighet som hindrar läsandet och att det är lärarens ansvar att hitta en text som är utmanande och inte för svår.⁴⁷

Bergöö hävdar att språket utvecklas tillsammans med föräldrar, lärare och framför allt kamrater vilket gör att det är alla lärares ansvar att se till att det finns glädje och hopp i att bemästra en ny lärsituation. Målet är att alla elever så småningom lär sig mer och detta genom att läsa och diskutera *olika* slags texter.⁴⁸

Lena Kåreland, professor i barnboksforskning, menar i *Bygga broar och öppna dörrar - att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola* att svenskämnet de senaste åren befunnit

---

⁴³ Molloy 2010: 89.

⁴⁴ Brodow & Rininsland 2005: 67.

⁴⁵ Brodow & Rininsland 2005: 68.

⁴⁶ Brodow & Rininsland 2005: 146-149.

⁴⁷ Brodow & Rininsland 2005: 87.

⁴⁸ Bergöö 2009: 15.

sig i en kris och att det därför har blivit ett hett ämne vilken betydelse det har. Hon står även lite i motsättning till Molloy's idéer men detta tycker vi bara lyfter vår studie framåt då flera perspektiv på samma ämne ger mycket mer. Hon menar att ämnet är svårfångat men att det har stor betydelse för den personliga identiteten vilket betonas i läroplanen. Hon understryker att svenskämnet och användandet av litteraturen har en stor betydelse när det gäller att skapa förståelse för andra och ge motbilder till exempelvis rasism, extremism, stereotypa könsroller och odemokratiska förhållanden. Undersökningar visar dock att intresset för att läsa tryckta böcker inte är så stort varken i högstadiet eller i gymnasiet. Hon menar att det beror på att man de senaste åren diskuterat vad eleverna ska läsa men inte hur och varför. Förut så förlitade lärarna sig på att litteraturen skulle fungera självständigt men det fungerar inte idag. Lärarna försöker, och ska, ta hänsyn till elevernas preferenser vilket innebär att läsningen av populärlitteratur ökat och läsningen av klassiker gått ner. Kåreland menar också att undersökningar visar att eleverna saknar verktyg för att ta till sig den lästa texten och att skolan mer faller tillbaka på andra medier, t.ex. film, drama och högläsning, för att leverera litteratur.⁴⁹ Kåreland hävdar att man i skolan behöver bli mer uppmärksam på vikten av att föra in litteratur där eleverna inte behöver ha sig själva som referenspunkt utan att man låter deras litterära repertoar utvidgas. Hon menar att det finns stöd i studier för att barn fascineras av det avvikande, istället för det som är "normalt" detta för att väcka förundran och förvåning istället för den automatik som kommer vid igenkänning.⁵⁰

5. Metod & Material

I detta kapitel kommer vi göra en sammanställning av de metod- och materialval vi gjort.

5.1 Hermeneutik

Vår metodiska ansats är präglad av ett hermeneutiskt perspektiv. Denna metod utgår ifrån att förutom dina fem sinnen så har du också den logiska analysen - inkänning och empati - som källa till kunskap istället för att bara förstå. Eftersom undersökningen behandlar människors egna känslor och inte abstrakta ting kan vi inte använda oss enbart av teorier som förklarar skeenden. Istället vill vi nå en förståelse som inte bara är intellektuell utan även inkännande.

---

⁴⁹ Kåreland 2009: 63-65.

⁵⁰ Kåreland 2009: 75.

Detta ger hermeneutiken oss.⁵¹

Hermeneutiken uppstod som en kritisk metod för bibeltolkning men idag använder vi metoden för att tolka världen och den mänskliga existensen genom språket. Då vår undersökning baseras på språk som en viktig del i resultatet genom muntliga intervjuer så är detta en teori passande för oss. Metoden brukar användas allra mest inom kultur-, human- och samhällsvetenskapen men används ibland även inom andra vetenskaper. Inom hermeneutiken är forskaren engagerad, subjektiv och öppen för att nå kvalitativ förståelse. Man menar att genom ett hermeneutiskt perspektiv kan människor lära sig om andra genom tolkning av de avsikter som språket speglar. Detta görs genom att forskaren närmar sig sitt objekt med en förförståelse, till skillnad från många andra metoder där forskaren ska vara objektiv, för att kunna se helheten innan man går på djupet av delarna i samtalet eller den text som en intervju blir.

En hermeneutiskt arbetande forskare kan försöka pendla mellan sin egen och intervjuobjektets roll för att nå en så stor förståelse som möjligt, men målet kan aldrig vara att nå fram till någon heltäckande teori utan att inse att varje tolkning/förståelse är unik, dock finns det inget som säger emot att man kan argumentera för den egna tolkningen som den bästa. En hermeneutisk metod har ofta inte något mål utan detta förändras för att ge uttryck åt det mänskliga i undersökningen.⁵²

Dalen, som fördjupat sig i metoden *Intervju som metod*, menar att fokuset ska ligga på att tolka uttalandets djupare mening än det som man hör direkt, detta ska sedan sättas i ett sammanhang med anpassning till olika teman av forskaren. Hon menar att det vid intervjuer sker mer än vad som märks på ett inspelat material eftersom människor kommunicerar med annat än språket och att detta ska synas i resultatet, som hela tiden utvecklas, genom att det i ett hermeneutiskt sammanhang varken finns en tydlig utgångs- eller slutpunkt utan utvecklas i samspelet mellan helheten och delen.⁵³

Eftersom forskaren använder sina egna upplevelser för att tolka andras blir det dock inte säkert att tolkningen blir rätt och detta lyfts ofta fram som en brist i den hermeneutiska metoden. Alla människors tolkningar är olika och man kan inte projicera sina egna på någon annan. Trots detta och trots att känslor inte är testbara så tycker vi ändå att hermeneutiken är den bästa metoden för oss.⁵⁴

---

⁵¹ Thurén 2007: 94-95.

⁵² Patel & Davidson 2011: 29-30.

⁵³ Dalen 2015: 18-19.

⁵⁴ Thurén 2007: 96-97.

5.2 Intervjumetod.

Vi har valt att genomföra en kvalitativ studie eftersom vi ville få reda på människors inställning och upplevelser när det gäller ämnesintegrerad undervisning. Vi intervjuar 4 olika lärare på 4 olika skolor med olika ekonomiska och områdesspecifika förutsättningar. Det lärarna har gemensamt är att de alla är lärare i både SO och Svenska. Vi har valt att ge dessa lärare fiktiva namn för att värna deras anonymitet.

I denna form av studier fokuserar man på att se faktainsamlingen, i detta fall intervjun, i ett helhetsperspektiv där man inte reducerar ner det som studeras till något mindre utan istället tolkar hela världsbilden och håller undersökningen öppen för att få fram intervjuobjektets egna upplevelser. En kvalitativ studie hjälper oss alltså att nå vårt syfte, beskrivande data.⁵⁵

I studien kommer vi använda oss av intervjuer där vi ställer semistrukturerade, relativt öppna frågor. Detta för att intervjuobjekten ska känna sig fria att ge just sin syn på hur man kan arbeta med ämnesintegrering och litteratur, samt hur de gjort det förut. Genom att ha en öppen intervju så ger vi våra informanter möjlighet att så beskrivande och utförligt som möjligt berätta om sina erfarenheter utefter sina egna förutsättningar, men eftersom vi vill få fram ett tydligt resultat så förberedde vi ändå ämnen att diskutera kring. Alltså blir intervjuerna semistrukturerade.⁵⁶

Vi har även använt oss av grundad teori som metod. I även denna bygger analysen på informanternas egna erfarenheter och perspektiv på ett område genom kvalitativa intervjuer.⁵⁷ Analysen bygger sedan på att härleda de begrepp som framkommer under intervjun till empirisk data som samlats in under forskning och som presenterats i tidigare forskning på området. Detta görs genom en induktiv process där kodning av materialet spelar en viktig roll, genom kodningen sker en jämförelse av materialet där likheter och skillnader framkommer. På detta sätt ringas det centrala i datan in. Grundad teori har vi valt då den systematiska jämförelsen som framkommer i kodningsprocessen ger oss data att analysera för att hitta det viktiga i materialet. Även den grundade teorin bygger på att gå in i arbetet med en viss förförståelse, vilket vi som lärarstudenter naturligt gör.⁵⁸

---

⁵⁵ Larson, Lilja & Mannheimer 2005: 91-92.

⁵⁶ Dalen 2015: 34.

⁵⁷ Dalen 2015: 53-54.

⁵⁸ Dalen 2015: 54.

5.3 Tolkning av intervjuer.

Under vår studie har vi valt att fokusera på en metodisk reflexivitet, där forskaren är en del av det som studeras, under våra kvalitativa intervjuer. Det är viktigt att forskaren är medveten om detta för att undvika att intervjun börjar handla om forskaren själv.⁵⁹ En forskare som använder en reflexiv forskningsmetod ska koncentrera sig på en kombination av de detaljer som kommer fram under samtalet, den producerade texten och den tolkning som görs av resultatet.⁶⁰

Alvesson belyser i boken *Intervjuer - genomförande, tolkning och reflexivitet* att det ideala inom reflexiviteten är att den som intervjuar och senare tolkar är ständigt medveten att den eller de tolkningar som görs av ämnet och av intervjuerna inte är den enda tolkningen som finns utan att det finns olika perspektiv och synvinklar man kan tolka materialet utifrån.

Alvesson menar att studien kan få mer än ett resultat och att forskaren både kan nå fram till den mest intressanta tolkningen av intervjun och samtidigt lägga fram alternativa tolkningar genom att låta bli att föredra ett enda perspektiv att tolka intervjuerna genom.⁶¹

I det slutliga arbetet kan reflexiviteten lysa igenom på olika sätt och i olika mängder. Forskaren kan under arbetets gång låta reflexiviteten finnas med i "bakgrunden" av själva tolkningsarbetet och analyseringen av resultatet vilket gör att de olika tolkningsmöjligheterna inte kommer synas i den text som skrivs eller så låter forskaren reflexiviteten bli synlig i antingen bara analysen eller genomgående i arbetet. Men oavsett vilket så är det viktigt att hela arbetsprocessen genomsyras av att det finns flera olika tolkningsmöjligheter.⁶²

För att få fram information utifrån våra intervjuer kommer vi i vårt tolkningsarbete använda oss av den kodningsprocess som är en central del i den grundade teorin.⁶³ För att kunna skapa en förståelse och tydlighet kring vad som hänt i de olika intervjusituationerna kommer vi under vår tolkningsprocess dela in materialet i olika abstrakta kategorier som bland annat kommer bygga på de olika egenskaper vi tillskriver situationen. Denna kategorisering kommer i slutändan leda fram till en djupare teoretisk och tolkande förståelse för det material som framkommit genom intervjuerna.⁶⁴

Dalen lyfter fram att det inom den grundade teorins kodningsprocess finns tre olika former av kodning som bör ses mer som tre olika nivåer av kodning inom en tolkningsprocess och inte

---

⁵⁹ Alvesson 2011: 119-121.

⁶⁰ Alvesson 2011: 119-121.

⁶¹ Alvesson 2011: 119-121.

⁶² Alvesson 2011: 119-121.

⁶³ Dalen 2015: 78.

⁶⁴ Dalen 2015: 78-79.

som tre separata former av tolkning. Dessa tre nivåer är den öppna kodningen, axial kodning och selektiv kodning som tillsammans skapar möjligheten att få fram en röd tråd ur resultatet.⁶⁵

I den öppna kodningen görs en mer övergripande kodning av materialet där huvudfokus ska ligga på att urskilja de olika begrepp och uttryck som framkommit och inom vilka kategorier dessa uttryck och begrepp passar in.⁶⁶ Kategorierna som vi kom fram till genom bland annat vår tidigare forskning men även vår förförståelse och vad vi ville ha fram från intervjuerna, är bl.a. "Samhällskunskap", "Empati" och "Osäkerhet". (Se tabell 1:1) Vissa av dessa kategorier, till exempel Empati, utgår från vad lärarna tycker om vad eleverna kan om empati medan vissa kategorier, till exempel Osäkerhet, handlar om vad lärarna själva faktiskt kan. Kategorierna berör vitt skilda områden men allting leder mot det vi vill ta reda på.

Inom den andra delen av kodningen, den axiala kodningen, sker en avläsning av hur olika sekvenser påverkas av olika handlingar och vilka olika handlingar och beteenden som uppstår under sekvenserna. När till exempel våra respondenter svarar på en fråga om lässtrategier utan att benämna en lässtrategi för att istället förklara hur de gör något så får vi "bestämma" vilken strategi lärarens metoder tillhör. Slutligen ser man i andra stadiet till vilka handlingar och konsekvenser som en sekvens resulterar i. Dalen menar att den axiala kodningen används för att belysa de olika händelser och handlingar som ingår i en människas beteende.⁶⁷ Vi använder oss av den axiala kodningen i vår studie för att på så sätt kunna lyfta fram det som inte sägs i tal utan den information som kan komma fram genom kroppsspråk och outtalade känslor med hjälp av den förförståelse som finns och på så sätt vill vi kunna visa denna information i skrift. Till viss del så läser vi på så sätt mellan raderna och gör en egen tolkning av informantens svar.

Den tredje och sista delen av kodningen, den selektiva kodningen, syftar till att forskaren via de samband som analyserats fram mellan kategorierna ska försöka få fram de mest centrala delarna i intervjumaterialet och med hjälp av dessa delar kan forskaren skapa nya begrepp och modeller som beskriver det som undersökts.⁶⁸

---

⁶⁵ Dalen 2015: 79 & 83.

⁶⁶ Dalen 2015: 79.

⁶⁷ Dalen 2015: 81.

⁶⁸ Dalen 2004: 82-83.

5.4 Kodningstabellen

I vår kodningstabell utgår vi ifrån 10 olika kategorier. I detta kapitel kommer vi redogöra för dessa samt hur vi har använt dem för att tolka. Kategorin *känslor* använder vi för att redogöra för hur lärarna känner inför olika frågor, alltså det de inte är helt säkra på men ändå har mer kunskap än oss i. *Outtalat* innebär att vi har tolkat, eller läst mellan raderna, det som lärarna säger. *Osäkerhet* är lite av kombinationen mellan dessa två, det vill säga det lärarna känner men inte är helt säkra på. *Kunskap* är motsatsen till detta, när vi kategoriserat in i denna så har vi utgått ifrån att lärarnas kunskap om sina elever stämmer. I kategorin *åsikter* utgår vi ifrån vad lärarna tycker borde göras. *Empati* handlar om hur lärarna ser på elevernas empatiska förmåga och alltså inte lärarnas egna. I *undervisningsmetod/lässtrategi* har vi kategoriserat in det lärarna säger om hur de arbetar med läsning i klassrummet och bland annat får möjliga lässtrategier vara i denna kategori. *Svenska* och *Samhällskunskap* inbegriper vilka delar av intervjuerna som handlar om just de specifika ämnena, alltså inte integrering. *Övrigt viktigt* hade vi att utgå ifrån ifall någonting skulle framkomma som inte passade in i någon annan kategori.

	Lärare 1	Lärare 2	Lärare 3	Lärare 4
Lärarnas känslor				
Outtalat				
Lärarnas osäkerhet				
Lärarnas kunskap				
Lärarnas åsikter				
Elevernas empati				

Undervisningsmetod/lässtrategi				
Svenska				
Samhällskunskap				
Övrigt viktigt				

Tabell

1:1

5.5 Urval

Enligt Dalen är det viktigt att inte använda sig av för många informanter i forskningen eftersom det då blir en för tidskrävande process, materialet ska dock ändå bli tillräckligt stort för att man ska kunna genomföra studien och informanterna ska väljas ut på ett genomarbetat sätt där forskaren tar hänsyn till vilket resultat hen vill uppnå och vilka situationer dessa resultat ska kunna appliceras på.⁶⁹ När man genomför en kvalitativ studie så betonas dock urvalet inte lika mycket som i en kvantitativ då man inte generaliserar resultatet mot en stor population.

Vi har valt att genomföra ett kriterieurval istället för ett teoretiskt urval då vi helt enkelt inte har tillräckliga kunskaper för ett sådant. Urvalet gick till som så att vi tog utgångspunkt i att undersöka vad som redan finns i fältet vi är intresserade av. Det vill säga vilka lärare vi redan har en kontakt med och som dessutom undervisar i både SO och svenska. När man gör detta urval lär man sig mycket om området studien berör och får förhoppningsvis insikter som för forskningen framåt. Dessa insikter kan för vår del till exempel innebära i vilka situationer våra informanter befinner sig i inom skolan.⁷⁰ Vi har även valt lärare från fyra olika skolor med en elevsammansättning som skiljer sig utifrån socioekonomiska, etniska och kulturella aspekter för att på så sätt försöka få fram eventuella likheter och skillnader mellan dessa skolor.

Vi valde att förlägga vår forskning på högstadienivå då vi själv i framtiden kommer att undervisa just på högstadiet, samt att vi har haft vår VFU där och alltså redan har kontakter. Den här sortens forskning har främst gjorts i de yngre åldrarna tidigare.

⁶⁹ Dalen 2015: 58-59.

⁷⁰ Dalen 2004: 60-61.

5.6 Skönlitteratur

Under våra intervjuer har respondenterna lyft fram ett antal böcker som fungerar i samhällskunskapen, både skönlitterära texter och biografier, men den litteratur vi slutligen bestämde oss för att använda i vår studie är ungdomsromaner. Anledningen till att vi valt att lyfta fram dessa två böcker i vårt arbete är den att vi i vår analys vill kunna tydliggöra och exemplifiera hur ett ämnesintrigerat arbetsområde i svenska och samhällskunskap kan utformas och planeras. Dessa två böcker i kombination med den didaktiska teorin gör att vi kommer på ett tydligt sätt kunna se och redogöra för dels hur lärarna planerar och lägger upp en eventuell ämnesintegrerat undervisning i svenska och samhällskunskap dels hur en ämnesintrigerad undervisning inom dessa två ämnen skulle kunna läggas upp i framtiden. När böckerna vi valde, *Svenne* och *Tusen gånger starkare*, lyftes fram så var det inte så att de redan används utan den intervjuade läraren ansåg att de skulle fungera bra i ämnesområdet identitet och normer. På grund av arbetets omfattning var vi tvungna att enbart fokusera på två böcker trots att det finns många fler som skulle kunna fungera. I analysen (se kap. 8) kommer vi använda oss av den didaktiska teorin för att beskriva hur just dessa två romaner kan användas inom samhällskunskapen.

Svenne av Per Nilsson

2006 kom Per Nilsson ut med boken *Svenne*, en skönlitterär ungdomsbok som tar upp frågor om rasism, politik, populism, främlingsfientlighet och hur vi människor kan påverkas av yttre faktorer. Per Nilsson lyfter fram några av de frågor som har dominerat den offentliga samhällsdebatten de senaste åren på ett enkelt och samtidigt fängslande sätt.

I boken får man följa den 18-årige killen Fredrik Svensson, även kallad Svenne, och hans berättelse från att vara en vanlig tonåring till att befinna sig i den svenska politiska hetluften. Efter att ha blivit misshandlad av ett gäng killar med invandrarbakgrund blir Svenne kontaktad av Nils Dackeman, en person som vill att Svenne ska vara med och bidra i arbetet med att bygga upp det nya politiska partiet Rättvist Sverige (RS). Svenne klättrar snabbt uppåt inom partiet och blir inom kort partisekreterare och en av partiets största och populäraste ansikte utåt. På ytan verkar RS vara ett rumsrent missnöjesparti, en bild som Svenne delar och försöker sprida. Men ganska snabbt förändras bilden av partiet från ett rumsrent parti till ett allt mer rasistiskt parti och allt kulminerar i en händelse som gör att Svenne tvingas gå under jorden. Boken utgår från Svennes perspektiv och det är han som berättar sin egen historia.

Tusen gånger starkare av Christina Herrström

Christina Herrström publicerade ungdomsboken *Tusen gånger starkare* 2006. I denna belyser hon det samspel och maktspel som kan utspela sig mellan könen och olika grupperingar i en högstadiesklass.

Boken utgår från Signe, en blyg och tillbakadragen tjej som är duktig i skolan. I Signes klass råder det starka grupperingar, hierarkier och oskrivna regler kring vad som får sägas och göras och detta fortgår utan att lärarna gör något för att förändra klimatet. Alla elever i klassen har sin roll och grupptillhörighet och överst i hierarkin står det tuffa killgänget.

Dock börjar dessa oskrivna regler och grupperingar att ifrågasättas och motarbetas den dag då Saga börjar i Signes klass. Saga är en världsvan och stark tjej som inte tänker finna sig i att styras av klassens coola killgäng bara för att de oskrivna reglerna säger det. Genom sitt agerande får Saga med sig de andra tjejerna i klassen och det blir startskottet på en resa där skolans, lärarnas och klassens ingrodda eftergivenhet och bristande reflektion gentemot invanda mönster och normer uppmärksammas och där framför allt tjejerna i klassen börjar ta för sig mer och mer. Även här så utgår boken ifrån huvudkaraktärens, i detta fall Signes, perspektiv.

5.7 Metoddiskussion

I denna del av arbetet har vi tänkt igenom vår egen insats och sett de problem som vi i vår forskning kunnat göra annorlunda och hur det skulle kunna göras. För att förbättra bredden på vårt arbete, om tiden till detta hade funnits, skulle vi ha intervjuat lärare på fler skolor och delat ut enkäter till hela grupper av lärare på olika skolor. För att få mer djup på våra intervjuer hade intervjuerna istället för att vara semistrukturerade kunnat vara öppna, för att på så sätt ge ett större utrymme för informanterna att ge mer personliga svar och uttrycka sina känslor i större grad.

En annan situation som kan ha påverkat resultatet på våra intervjuer är att vi valde att intervjua lärare som vi redan kände och hade en relation till och som hade ämneskombinationen Svenska och SO (där ämnet samhällskunskap ingår). Hade tiden funnits hade det varit intressant att se om svaren hade blivit annorlunda om vi intervjuat lärare som bara hade Svenska eller bara SO.

När vi förberedde oss för intervjuerna så funderade vi kring huruvida vi skulle skicka ut intervjufrågorna till informanterna innan själva intervjun för att på så sätt ge lärarna en chans att tänka över sina svar. Fördelen med att skicka ut frågorna i förväg hade i detta fall varit att lärarna hade haft tid att gå igenom olika planeringar för lektioner och moment och se om och eventuellt hur de arbetat ämnesövergripande och med fokus på litteratur. Nackdelen å andra sidan hade varit att svaren de gav riskerade att inte vara lika spontana och med lika mycket

känsla och det är av denna anledning som vi valde att inte skicka ut frågorna i förväg. I efterhand hade det möjligtvis varit bättre för vår studie att filma de intervjuer vi genomförde, för att kunna analysera uttalandet och kroppsspråk ännu bättre.

Hade möjligheten funnits så hade vi kunnat utöka arbetet till att omfatta fler skolämnen men också andra delar av samhällskunskapen, nu var vi tvungna att enbart fokusera på en. Vi hade också kunnat arbeta med fler lässtrategier och fler skönlitterära böcker, eller biografier.

6. Teori

Vi har valt att arbeta med två teorier i vårt arbete. Dels socialisationsteorin för att kunna analysera de utmaningar och möjligheter hinder och lösningar som lärarna beskriver, dels didaktisk teori för att analysera hur lärarna kan få in litteratur genom planering och hur de egentligen planerar ämnesintegrering samt hur vi kan genomföra en integrerad planering.

6.1 Socialisationsteorin

När det var dags att analysera materialet så utgick vi från socialisationsteorin. Den går ut på att människors handlingar, reaktioner och tankar beror på den sociala kontexten vi växt upp och lever i. Detta är viktigt att ta i beaktande då lärarna påverkas av det som de varit med om på lärarutbildningen och i yrkeslivet.

En av de främsta forskarna inom denna teori är Antony Giddens som i sin struktureringsteori lyfter fram att sociala relationer bygger på att individen skapat sitt eget samhälle men ändå är begränsad av samhället runt om kring. Detta leder till att människors handlingar påverkas av de tolkningsscheman som kollektivt finns i samhället.⁷¹ Genom tolkningsschemana uppstår en struktur som begränsar den enskildes handlande men även skapar nya ramar för det.⁷² Under byggandet av strukturerna och även när de är "färdiga" spelar språket en stor roll då människor i dagens samhälle har många möjligheter att få information om andras vardag och liv.⁷³ På grund av detta kan det gemensamma tolkningsschemat alltid omvärderas, förändras och påverkas av den nya kunskapen man tillgodogör sig om andra. Giddens menar dock att om strukturen i samhället byggs upp av ett färdigt system eller fakta från en kunskapsexpert, som inte individerna känner så kan det uppstå problem.⁷⁴ Denna teori använder vi då det är viktigt

---

⁷¹ Furseth & Repstad 2005: 91.

⁷² Furseth & Repstad 2005: 91-92.

⁷³ Furseth & Repstad 2005: 91-92.

⁷⁴ Furseth & Repstad 2005: 92-93.

att veta att alla vi intervjuar kommer från olika, eller möjligtvis samma, tolkningsschema och att de fått sin info från specifika kunskapse experter på ämnesintegrering när vi genomför vårt arbete och särskilt intervjuer. Men ändå bär de med sig olika upplevelser och kunskaper. Det är viktigt att problematisera att kunskapsexperternas teorier inte alltid stämmer. Till exempel så är det viktigt att förstå att lärarnas kunskaper inte bara är färgade av deras fortlöpande arbete utan även av lärarutbildning, möjlig fortbildning, olika arbetsplatser och även i stor utsträckning styrdokumenterna vilka alla har olika kunskapse experter på just sitt område.

6.2 Peirces Didaktiska Teori

Den didaktiska teori vi utgår ifrån handlar om att lärare i sin lektionsplanering bör utgå från ursprungsfrågorna; Hur? Varför? och Vad?, men även tillägsfrågorna; När? och Vem/Vilka?⁷⁵

En av förespråkarna för detta synsätt var filosofen Charles Sanders Peirce som utvecklade en ny didaktikteoretisk grund för att komma ifrån den induktiva och deduktiva teorin vilken vi använder oss av inom ämnesintegreringen, denna kallas för abduktion.⁷⁶ Den abduktiva riktningen bygger på att lärarens uppgift är att få eleverna att förstå att det inte finns bara en enhetlig bild av ett område utan att det finns många tolkningar. Den kunskap som eleverna besitter efter olika diskussioner ska sättas i nya sammanhang och läraren ska låta eleverna göra en ny tolkning samt få en bredare förståelse för ämnet. Lärandet ska ske genom en växelverkan mellan den deduktiva och induktiva inriktningen för att "tvinga" eleverna att sätta in fakta i en ny kontext. På detta sätt lärs kunskapen inte ut enbart för att eleverna ska klara ett prov eller liknande utan de ska verkligen få pröva sin kunskap.⁷⁷

Långström och Viklund, som forskat kring skolväsendet, menar i *Praktisk lärarkunskap* att lärare ska ta hänsyn till att eleverna ska få del av kunskap som lärs in ur ett helhetsperspektiv. För att göra detta får lärarna inta ett mikro- och ett makroperspektiv under planeringen. Det vill säga planera ur både det stora perspektivet, hela läsåret, samt det lilla, enskilda lektioner.⁷⁸

Olivestam menar i *Religionsdidaktik: Om teori, perspektiv och praktik i religionsundervisningen* att det finns två olika, väl beprövade sätt att planera och utföra lektioner. Dels finns det vanligare deduktiva sättet som utgår från ett övergripande sammanhang av, i vårt fall, samhällskunskapsämnet vilket sedan förklarar enskilda företeelser. Det induktiva

---

⁷⁵ Långström & Viklund 2006: 21.

⁷⁶ Olivestam 2006: 36.

⁷⁷ Olivestam 2006: 36-38.

⁷⁸ Långström & Viklund 2006: 21-22.

sättet innebär dock att man gör tvärt om och försöker förklara övergripande utifrån enskilda händelser eller beteenden. Dessa två sätt är dock inte de bästa, enligt Olivestam, då det inte ger en heltäckande bild av ämnet till eleverna.⁷⁹

Vi kommer analysera den fakta vi får genom våra intervjuer för att se om den undervisning lärarna genomför gällande ämnesintegrering utgår ifrån induktiv, deduktiv eller abduktiv teori. Utifrån detta kommer vi se hur vi allra bäst kan lägga upp en ämnesintegrerad undervisning.

7. Resultat och analys

I denna del av arbetet kommer vi redogöra för allting vi fått fram under tidens gång. Både genom intervjuer och litteratur. I intervjudelen kommer vi dela in i de kategorier som framkom genom vår kodning. (Se tabell 1:1) Vi kommer kalla de intervjuade lärarna för Gunnar, Ragnhild, Eskil och Nora, de kommer från fyra olika skolor i en medelstor kommun och har alla både svenska och SO. För att besvara våra två forskningsfrågor så kommer vi använda oss av socialisationsteorin i analysen av vårt resultat, genom intervjuer, när vi besvarar den första frågan och den didaktiska teorin för att besvara fråga två. Ser man till vårt val av metod och material så kommer våra intervjuer och vår kodning tillsammans med socialisationsteorin hjälpa oss att besvara vilka olika utmaningar och möjligheter det kan finnas när det gäller att använda skönlitteratur i samhällskunskapen. För att kunna besvara frågan kring vilka lässtrategier som är passande att använda på högstadiet så kommer vi att analysera vårt resultat genom den didaktiska teorin för att på så sätt se hur en lärare skulle kunna planera och lägga upp sin undervisning kring läsandet av skönlitterära böcker. För att tydliggöra detta planeringsarbete har vi valt att ta upp och utgå från två av de skönlitterära böcker våra respondenter nämnde under intervjuerna för att exemplifiera hur och vilka skönlitterära böcker som skulle kunna användas i samhällskunskapsundervisningen.

7.1 Intervjuer

Här kommer vi gå igenom de tankar som kom fram under våra intervjuer utefter de kategorier vi använde för kodning. Vi utgår även från de kategorier vi använde under kodningen för att tydliggöra så mycket som möjligt. (se bilaga 2 & 3) Vissa kategorier har vi valt att ”klumpa ihop” då de ger oss mer som en enhet.

---

⁷⁹ Olivestam 2006: 36-37.

7.2 Uttalat & osäkerhet

I kategorin *outtalat* så fick vi inte fram så mycket. Främst så visar denna på att lärarna vill, utan att säga det rakt ut, träna elevernas empatiska förmåga genom att tala om det som är svårt. Ragnhild menar att man oftare sätter pojkar framför "paddan" och att detta kan vara en av anledningarna till att de presterar sämre, men hon säger inte så rakt ut.

Alla lärare utom Nora lyfter fram att det finns en stor osäkerhet om hur man ska använda litteratur inom samhällskunskapen då de inte tycker de har kunskapen att välja ut rätt bok. Gunnar och Eskil lyfter fram att det blivit en stor skillnad sedan de fick skolbibliotekarie: "vi har ju ett skolbibliotek så jag har ju inte läst alla böckerna där men bibliotekarien har ju det. Det har ju viktigt att man tar hjälp av vår bibliotekarie som är jätteduktig så man kan passa in till det som man önska" - Eskil. Gunnar menar att man skulle behöva mer tid för att arbeta med litteratur då läraren också behöver läsa boken för att kunna se att den är rätt, men då även att bibliotekarien hjälpt till med avlastning på det området.

Gunnar och Ragnhild tänker direkt på självbiografier när vi frågar om litteratur inom samhällskunskapen och menar på att sådan ofta skrivs av politiker och därför blir för svår för deras elever. "Jag tänker självbiografier och sådant, de är ofta rätt mastiga ofta rätt så... lite politiska kanske, mycket såhär händelser efter andra världskriget som man aldrig hinner läsa om i historien kanske mycket sådant som blir mycket tungt för eleven" – Ragnhild. Hon menar även att sådan litteratur ofta behandlar efter krigstiden och hör hemma i historieämnet.

7.3 Kunskap

Genom vårt arbete med kodning av intervjuerna så har vi kommit fram till flera resultat. Ett spännande sådant är att vi i det stora hela fick samma svar under alla våra fyra intervjuer, alltså skiljer det inte sig så mycket hur skolorna jobbar. Det enda undantaget var i intervju 4, med Nora, där läraren berättar att hon ofta jobbar i projekt och därför ofta ämnesintegrerar, vilket vi inte kände att resterande lärare gjorde i lika stor utsträckning. Inte heller har någon lärare utom Nora medvetet infört litteratur i samhällskunskapen utan de börjar genast prata om litteratur i historieämnet när vi frågar. Efter lite tankeverksamhet kommer dock de flesta på att de någon gång använt litteratur som fungerat i samhällskunskapsämnet.

Alla lärare hävdar att elevernas läsförståelse har blivit sämre under åren de arbetat och att detta kommer till uttryck i att det är svårare för eleverna med begreppsanvändning. Några förklarar det med att man inte läser hemma men bara Ragnhild menar att hon ser en skillnad i pojkars

och flickors läsförståelse. Hon menar även att hon tycker att det finns en medvetenhet om detta som ett problem nu som inte fanns förut och att man redan från tidig ålder försöker fånga upp de elever som inte når målen för läsförståelse, men även att man jobbar hårdare med att hitta texter som intresserar eleverna och då särskilt pojkarna. Gunnar menar att läsningen är något som verkligen behövs och att det kan hjälpa till med stämningen i klassrummet då den blir bättre om eleverna då och då får sitta och läsa. Ragnhild, Eskil och Nora understryker att de tycker att ämnesintegrering ger mer tid än det tar, delvis för att de kan använda både svenska- och SO-lektionerna, samt att det ger eleverna mycket att arbeta med litteratur i andra ämnen än svenskan. ”Jag ser det nog mer som att det ger tid än att det tar tid i och med att jag kan ju spela med tiden på både svenskan och SO:n så att... Sen behöver man ju inte räkna sekunder och minuter men det... Det ger lika mycket som man får eller ännu mer kanske” – Eskil. Nora menar att det handlar om elevernas inställning till läsning och att göra det lustfyllt genom att välja rätt bok. Hen lyfter även att god läsförståelse hjälper den empatiska förmågan.

7.4 Åsikter

Gunnar berättar att han efter samtal med bland annat sin rektor kommer arbeta mer för att införa läsning i klassrummet. Han menar att rektorn lyft fram att läsförståelsen ska hjälpa elevernas ordförståelse och att de helt enkelt måste möta litteratur vilket han menar att de inte gör hemma om de inte har läxa i det:

”Men jag tänker kanske att försöka knyta in litteratur mer, för jag pratar om det mer. Vår rektor här var som de pratar om det här med läsförståelse och ordkunskapen att de behöver möta läsningen på mer sätt, för att tyvärr tror jag inte det blir så mycket läsande hemma förutom att man får en läxa i en lärobok eller någon text att bearbeta av oss här i skolan då”.- Gunnar

Eskil lyfter fram, när vi samtalar om den empatiska förmågan, att det är mycket viktigt att lyfta de lite känsligare ämnena för att få eleverna att bilda en åsikt men även för att kunna acceptera alla åsikter. Han menar att eleverna inte orkar bry sig nu för tiden och att det därför är viktigt att skolan fungerar som opinionsbildare nuförtiden när “Det finns så mycket annat viktigt som paradise hotel och ja...”

Vid frågan om hur hon ser att läsförståelsen blivit sämre så berättar Nora att hon tycker att det krävs en annan pedagogik idag än vad det gjorde när hon började som lärare. Att man bland annat måste arbeta mer med gemensam läsning då eleverna inte kan ta till sig en hel text.

7.5 Empati

När det gäller elevernas empatiska förmåga så går åsikterna isär. Gunnar menar att den empatiska förmågan har blivit något sämre men att den går att komma åt genom att “de måste nog sett eller läst om det själva för att få någon form av... eller känna kanske träffat någon som är flykting eller så” och att skolan kan hjälpa till med detta. Ragnhild har en mer negativ bild av elevernas empatiska förmåga och tycker att den blivit mycket sämre och att eleverna bara blir påverkade av det som händer nära dem. Hon menar också att det inte finns ett engagemang för andra så som det fanns förut. Hon tycker att elevernas empati ibland blossar upp när ett särskilt ämne diskuteras men att de inte anser att saker som inte påverkar dem direkt är viktiga. Hon tror att läsning skulle kunna komma åt det här problemet, genom till exempel självbiografier, men också att eleverna ska få se aktuella nyheter om vad som faktiskt sker runt om i världen. ” [...]händer inte mig och det drabbar inte mig. Det är när det kommer nära som det blir... så att folk sprängs i Irak är det ju inte någon som bryr sig men när det är i Paris så är det nära plötsligt.” – Ragnhild.

Nora skyller bristen på empatisk förmåga delvis på hur skolan är uppbyggd. Hon menar att man förr i tiden skulle arbeta som en grupp men att skolan mer har riktats mot det individuella arbetet och den egna livssituationen. Detta leder, enligt Nora, att eleverna har svårt att komma fram till gemensamma beslut då de bara ser till sig själv. ”De kan ju vara ganska självupptagna och kan ha svårt att foga sig till ett gemensamt beslut liksom ’nu måste vi i gruppen här fatta ett beslut’ och alla vill bestämma det märker man ju mer av idag.” - Nora

7.6 Undervisningsmetod

Alla lärare lyfter fram den gemensamma läsningen som något viktigt, att man inte längre kan lämna eleven med en bok och förvänta sig ett gott resultat. Sättet de gemensamt arbetar med texter är dock lite olika. Gunnar menar på att det är viktigt med begreppsinnläring och att han ofta arbetar med dem innan själva huvudämnet då eleverna inte förstår “svårare” ord längre. Ragnhild berättar att de ofta läser artiklar ur tidningar ihop då eleverna inte är vana vid den sortens texter medan de faktiskt har fått läsa böcker i skolan. Dock lyfter hon att det är viktigt att arbeta med läsning trots att det kan ta tid att hitta det där allra bästa för eleverna att läsa.

Eskil lyfter fram att han ofta använder sig av informationstjuvar som lässtrategi då detta är något skolan i sig använder mycket. Informationstjuvar är en metod för läsning av alla slags texter där man utgår från de olika delarna i texten samt vad eleverna redan vet – THIEVES, alltså Title, Headings, Introduction, Everything I know, Visuals, End of chapter materials, So what?. Informationstjuvar är en mycket bra lässtrategi att använda sig av när man läser

faktatexter då dessa ofta har underrubriker och bilder samt handlar om någonting eleverna redan hört talas om.⁸⁰ Han lyfter även att det väldigt sällan är att eleverna bara får en text som de får arbeta fritt med utan istället så jobbar man på samma sätt som Gunnar, med till exempel begreppen först.

Nora menar att det är viktigt med den gemensamma läsningen för att ge eleverna något att diskutera för att utöka förståelsen. Hon lyfter också fram en metod, sitting down drama, som hon använder när eleverna jobbar med texter. Enligt läraren så går metoden till så att eleverna “ska de då utifrån texten då skriva, ur den personens perspektiv hur de upplevde den här händelsen eller så. Sen tar man fram fyra i taget, alltså en av varje karaktär också intervjuar man dem i soffan liksom ’hur tyckte du det kändes när Persefone åkte ner i underjorden?’. Så att de ska sätta sig in i perspektiv, byta perspektiv träna på det.”

7.7 Svenska & Samhällskunskap

När vi frågar lärarna vilka böcker de kan tänka sig att använda sig av i ett projekt där de ska integrera svenskan och samhällskunskapen så får vi flera svar, trots att de flesta lärarna inte gjort den här integreringen själv. Gunnar och Eskil lyfte fram hur de förut läst böcker som de senare haft författarbesök till och att det gav eleverna mycket då de blev mer intresserade av boken och vad den handlade om. De böcker som vi valde ut efter dessa svar blev till slut *Tusen gånger starkare* och *Svenne*.

Alla lärare lyfter fram att det svåra med läsning inom samhällskunskapen är att det är svårt att avgöra vad som är precis samhällskunskap och vad som egentligen hör till de andra SO-ämnena. De lyfter också fram att man oftare läser aktuell text genom till exempel nyhetsartiklar inom samhällskunskapen. Ragnhild lyfter fram att det ofta är så att någonting läses i svenskan som senare går att koppla till samhällskunskapen, trots att det inte var planen. Nora lyfter fram att hon ofta integrerar mellan de olika SO-ämnena, just eftersom de ofta kommer nära varandra. Alla lyfter fram att de inom samhällskunskapen ofta läser någonting som har med olika livsförhållanden runt om i världen att göra, både i noveller och på nätet, för att öka elevernas empatiska förmåga.

7.8 Analysdiskussion

Genom vår kodning och analys av intervjuer så syns vissa saker mycket tydligt. Lärarna vill väldigt gärna använda sig av ämnesintegrering då alla menar på att det hjälper eleverna framåt men de säger även att de har svårt att integrera just Svenskan och Samhällskunskapen. Även

---

⁸⁰ Manz 2002: 434-435.

vår tidigare forskning, men även det nationella arbetet med läslyftet, visar på hur otroligt viktigt det är för eleverna med läsförståelse och att det hjälper dem inte bara med läsning i skolan utan även att förstå omvärlden och så småningom bli aktiva medborgare. Alla lärare lyfter även fram att de tycker att läsförståelsen blivit sämre och borde arbetas mer med, både genom egen reflektion och genom direktiv från högre ort till exempel rektor eller arbete med läslyft. När de tillfrågas om litteratur inom SO:n så svarar alla lärare utifrån historieämnet och lyfter fram skönlitterära böcker de använt där. Detta visas också av vår tidigare forskning och litteratur vi funnit då det inte finns mycket om just vårt ämne utan forskning om ämnesintegrering handlar om andra skolämnen, men ofta integreras dessa med svenskan, förmodligen för att det finns en tradition i läsning av särskilda böcker just där. Ofta fokuserar ämnesintegreringen av svenskan även på andra områden av ämnet såsom muntlig framställning eller källkritik. Den enda lärare som i vår forskning utmärker sig är Nora som menar att hon ämnesintegrerar alla ämnen eftersom skolan arbetar i teman, alltså behövs erfarenheten och vanan i ämnesintegreringen för att kunna genomföra det även i samhällskunskapen.

Trots att alla lärare har samma utbildning och har jobbat länge i yrket är det alltså till stor utsträckning arbetsplatsen som påverkar användandet av skönlitteratur. De lyfter även fram tillgängligheten till bibliotekarie som något viktigt då två av lärarna inte alltid haft det men tänker sig att denne skulle kunna hjälpa till att välja litteratur. Allt detta är sådant som vi benämner interna och externa hinder i vårt syfte. Forskningen konstaterar dock att det inte finns några interna hinder, utom möjligtvis osäkerhet, utan att bristen på litteratur inom samhällskunskapen helt enkelt beror på skolans inställning och tradition av litteraturläsning. Vi konstaterar dock att lärarnas planering inte sträcker sig över det här området då Ragnhild konstaterar att hon ofta märker i efterhand att böcker hon använt inom svenskan kan appliceras på samhällskunskapen. Gunnar och Eskil berättar för oss hur de förut läst böcker som hade kunnat användas inom samhällskunskapen men inte gör det längre. Eftersom de ändå lyfter fram att det är något de vill så handlar det nog i stor utsträckning om en planeringsfråga.

När vi gick in i intervjuerna så hade vi en tanke om att bristen på samhällskunskaps-integrering förmodligen beror på tidsbrist, men alla lärare berättar för oss att de tycker att integrering bara ger tid och inte tar någon om det är väl genomfört. Att det ändå inte genomförs tror vi ändå beror på den tidspress lärare arbetar under och att de inte har tiden att planera utanför ramarna de alltid planerat inom. Ofta behöver de idéer utifrån för att förändra undervisningen.

Intervjun med Nora visar trots allt på att integreringen inte behöver vara svår och det har våra övriga lärare konstaterat under intervjuerna också. Med rätt användning av lässtrategi och rätt

bok så lyfter läsningen andra ämnen än svenskan. De lärare vi intervjuade hade dessutom möjligheten att ha klasser i både SO och Svenska och kan således använda sig av dubbelt så många lektioner till ämnesintegrerat arbete, vilket i långa loppet borde generera mer tid. Gunnar lyfte även fram hur han uppskattar att arbeta med läsning inom SO:n då det ger klassen ett lugn och en annan stämning i klassrummet, men liksom Ragnhild så ifrågasätter han vilka böcker som finns att läsa i samhällskunskapen och antar att det ska vara tunga självbiografier. Ragnhild lyfter till och med fram att de böcker hon kan tänka på som samhällskunskapsböcker skulle vara sådana som behandlar efterkrigstiden men “inte hinns med” i historieundervisningen.

Alla lärare tycker att litteraturläsningen i skolan har förändrats. De berättar att det inte längre går att ge eleverna en bok och förvänta sig att de ska arbeta enskilt med dem. Istället lyfter de fram den gemensamma läsningen och arbetet i grupp på olika sätt. De menar även på att de ofta läser nyhetsartiklar då eleverna inte är vana vid detta längre, enligt Gunnar eftersom nästan ingen har en tidning hemma längre, men ändå har läst böcker eftersom det är något de måste göra i skolan. Eskil och Nora lyfter även fram lässtrategier vi inte läst om vi vår tidigare forskning som hen menar är det bästa sättet att läsa texter på inom samhällskunskapen.

Både analys av tidigare forskning och intervjuer visar för oss att det är viktigt att använda läsningen och samhällskunskapsämnet som ett tillfälle för att utöka elevernas empatiska förmåga. Lärarna menar att de i det stora hela tycker eleverna är sämre på empati och att acceptera andras åsikter samt att det är någonting skolor behöver arbeta mer med på olika sätt. Gunnar säger till och med att han tror att empatin byggs upp om man får träffa bland annat flyktingar eller helt enkelt läsa om dem. Forskning visar att läsningen är utmärkt just för detta då att läsa om andras situation bygger upp empatin, så länge man inte väljer böcker med teman som eleverna redan är “uttråkade” av. Eskil lyfter fram precis vad Brodow och Rininsland beskriver i sin forskning, nämligen att det är otroligt viktigt att använda skolan för att lyfta fram de mer känsliga ämnena och faktiskt prata om dessa då eleverna annars inte bryr sig. Nora menar å andra sidan att det inte är elevernas fel att de brister i den empatiska förmågan utan att detta kan ha sin förklaring i hur skolan är uppbyggd kring individen och inte gruppen. Detta är enligt henne något som ändrats över tiden hon har varit lärare och hon menar på att det behövs en annan slags pedagogik idag än när hon påbörjade sin lärarkarriär.

7.9 Litteraturläsning

I vår forskning har vi funnit flera olika lässtrategier som vi tycker kan appliceras på de böcker som vi valt genom våra intervjuer, *Svenne* och *Tusen gånger starkare*. Mycket forskning hade kunnat appliceras på många olika böcker, men vi valde ut två specifika för att göra arbetet mer

konkret och använde sedan didaktisk teori för att analysera användning av dessa böcker. Vi anser att läsning av dessa böcker gynnar svenskämnet "automatiskt" då man arbetar med samhällskunskapen, just genom den nära anknytning i läroplanen som vi lyfter fram tidigt i vårt arbete. Därför kommer vi utgå ifrån just samhällskunskapen när vi analyserar användandet av böckerna. Tidigare forskning, men även de intervjuade lärarna, menar på att det är bra att använda sig av flera olika lässtrategier, därför kommer vi göra just så.

Kåreland lyfter i vår forskningsöversikt fram hur fruktbart det kan vara att använda sig av ett perspektivbyte i läsning av text. I boken *Svenne* så tror vi att detta kan användas extra väl. Boken är fylld av karaktärer som skulle kunna representera de "känsliga" frågor som lärarna och forskningen tycker ska lyftas fram till exempel rasism och utanförskap. Det hade utvecklat elevernas empatiska förmåga att behöva sätta sig in i dessa karaktärers tankar, i synnerhet då de inte är huvudkaraktären vars tankar redan beskrivs.

Metoden THIEVES eller informationstjuvar som en av de intervjuade lärarna lyfter fram att hen använder kan appliceras på båda böckerna om man ser dem som faktatexter inom samhällskunskapen. På detta sätt måste man innan läsning fokusera på temat i boken, vad man redan kan och tror att boken kommer handla om genom att läsa rubrik och baksidestext samt titta på bilden på framsidan. Man kommer även fokusera mycket på slutet av boken vilket blir intressant i båda fallen då *Tusen gånger starkare* har ett oväntat slut och i *Svenne* finns det flera olika att välja mellan. THIEVES -metoden bygger även på att efter läsning diskutera vad man lärt sig av den. I detta fall så handlar det mycket om att se andra människors situation. I *Tusen gånger starkare* så behöver killarna se hur tjejer har det och tvärtom, vilket väcker många intressanta diskussioner om normer och hur vardera kön ska bete sig i skolan. I *Svenne* så handlar läsningen till stor del om de olika människornas identitet, vad som formar någon till att bli på ett särskilt sätt.

THIEVES liknar i stor utsträckning VÖL-modellen som vi lärt oss genom läsning av Westlunds forskning. I denna modell så gäller det att fråga eleverna efter läsning av text vad de Vet, vad de Önskar att lära sig och vad de Lärt sig på grund av den här läsningen för att lyfta fram det kronologiska då eleverna i vanliga fall tenderar att börja sin sammanfattning i slutet av en text. Vi tror efter vår forskning att det ultimata i läsning vid integrering av Svenska och Samhällskunskap är en kombination av dessa två modeller då just identitet och normer syns tydligt när eleverna får använda tydliga riktlinjer men ändå tänka själv. Även om man inte använder VÖL så menar Westlund framför allt att det är viktigt med anpassade frågor, detta lyfter även flera av lärarna vi intervjuat fram.

Westlund lyfter även fram ett antal andra strategier som vi anser passar samhällskunskapsämnet väl, bland annat RT och CORI. RT bygger på arbete i grupp kring texter, precis som lärarna menade att läsning behövs genomföras, med hjälp av en expertläsare på ett särskilt område. Om vi skulle planera detta område skulle vi ge de olika eleverna i de olika grupperna varsitt område att läsa på extra kring, utefter samhällskunskapen. Sådana områden skulle kunna vara, utefter just dessa böcker, till exempel nazism, integrering, kvinnorätt eller könsstereotyper. De andra eleverna får sedan fråga eleven som är expert på ett område de frågor boken ger dem. I kombination med RT skulle CORI, där man lägger fokus på elevernas förkunskaper, kunna användas. CORI fokuserar på att det finns centrala begrepp i texter och att det är dessa som det ska arbetas kring. Genom dessa centrala begrepp eller teman så ska det senare skrivas ihop till en sammanfattning genom tillexempel grafer eller nyckelordlistor. Dessa centrala begrepp och nyckelord hade kunnat ge de expertområden som används i RT.

Liksom i vår tidigare forskning, teori och metod så handlar mycket om de interna och externa hindren i lärarnas arbete. Det vill säga vad de kan påverka själv, till exempel val av litteratur och vad de inte kan påverka, till exempel vad som står i styrdokumentet. Precis som Giddens lyfte fram finns det ofta ett glapp mellan dessa och det leder till att modeller som är bra, inte används i klassrummet. Lärarna vill ju gärna integrera, men de gör det inte trots att all forskning visar på det positiva med integrering. Vi antar att detta faller bort eftersom det inte är något som står explicit i styrdokumentet och alltså inget krav.

8. Svar på frågeställningar

I vår forskning, kodning och analys har vi inte kommit fram till något hinder för att använda litteraturläsning inom individ- och normer-delen av samhällskunskapen. Det enda som egentligen märks av i intervjuerna är lärarnas brist på erfarenhet. Som en av våra intervjuer visar så går integreringen enkelt om man redan gjort det en gång. Varken vi eller intervjuade lärare tror att arbetet med integrering kommer ta tid utan snarare ge dem tid, vilket borde vara bra för lärare som alltid arbetar mot klockan.

Precis som lärarna själva lyfter fram så finns det på de flesta skolor idag tillgång till en skolbibliotekarie som kan hjälpa dem att välja ut relevant litteratur till eleverna men våra intervjuer visar även att lärarna faktiskt har kunskap om vilka böcker som kan användas, trots att de inte tror så. Alltså borde de ha mer tilltro till sin egen förmåga. Att alla skolor arbetar med läslyftet och det generella litteraturläsningsarbetet visar också på att de har en kunskap om fungerande lässtrategier och utan problem kan genomföra ett läsprojekt även i

samhällskunskapen. För planeringens skull kan det vara en lättnad för lärarna om de har möjligheten att planera ihop med andra lärare för att använda varandras kunskaper, detta borde vara fullt genomförbart då det på de flesta skolor finns mer än en svensklärare och en samhällskunskapslärare.

Det finns många sätt att arbeta på när det gäller litteraturläsning. Det finns många lässtrategier och varje lärare måste välja ut dem som den känner sig trygg med för att få ett så bra resultat som möjligt. Vi tror dock, utefter just de skönlitterära böcker detta arbete bygger på, att de bästa sätten är att använda en kombination av THIEVES och VÖL eller en kombination av RT och CORI då vi väljer att fokusera på samhällskunskapsdelen i det hela. Svenskan blir ändå en del av läsningen då det i läroplanen för detta ämne lyfts fram flertalet kategorier av böcker som ska läsas och de två böcker vi valt ut täcker området ungdomslitteratur.

9. Vidare forskning

För att göra detta arbete ännu bättre så hade det givetvis kunnat utökas genom att till exempel intervjua fler lärare och att utgå ifrån fler skönlitterära böcker. Det kan vara intressant för andra att fortsätta på spåret om att ämnesintegrera svenska och samhällskunskap men göra det i andra delar av ämnena. Kanske till exempel massmedia och tidningar.

Det hade också varit intressant att fokusera på helt andra ämnen, vi anser inte att det finns tillräckligt mycket forskning på hur lärare bäst ämnesintegrerar. Det hade också varit intressant att intervjua flera lärare på samma skola och extra kul hade det varit att få elevernas vinkel på ämnesintegreringen. Givetvis så kan vidare forskning också göras genom att analysera vårt resultat genom andra teorier och metoder.

Litteraturlista:

- Alvesson, Mats. 2011. *Intervjuer - genomförande, tolkning och reflexivitet*. Malmö.
- Bergöö, Kerstin. 2009. ”Barns liv och samhällets textvärld.”, Jönsson, Karin. (red.), *Bygga broar och öppna dörrar - att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola*. Stockholm. 12-33.
- Blanck, Sara. 2014. *När ämnen möts: en analys av samhällskunskapsämnets funktioner och karaktärer vid ämnesintegrerad undervisning*. Karlstad. Tillgänglig på Internet: http://hh.summon.serialssolutions.com/?q=Efter+livskunskap&cmd=addFacetValueFilters%28ContentType%2CNewspaper+Article%3At%29#!/search/document?ho=t&fvf=ContentType,Newspaper%20Article,t&l=sv-SE&q=%C3%A4mnesintegrerad%20undervisning%20SO&id=FETCHMERGED-hh_catalog_3294602 (Hämtad 2016-11-14).
- Brodow, Bengt. & Kristina Rininsland. 2005. *Att arbeta med skönlitteratur i skolan - praktik och teori*. Lund.
- Dalen, Monica. 2015. *Intervju som metod*. (2:a uppl.) Malmö.
- Ekendahl, Ingegerd. Lars Nohagen. & Johan Sandahl. 2015. *Undervisa i samhällskunskap- En ämnesdidaktisk introduktion*. Stockholm.
- Furseth, Inger. & Pål Repstad. 2005. *Religionssociologi – en introduktion*. (2:a uppl.) Malmö.
- Kåreland, Lena. 2009. ”Sagan och berättelsen som meningsskapare.”, Jönsson, Karin. (red.), *Bygga broar och öppna dörrar - att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola*. Stockholm. 61-87.
- Larsson, Sam. John Lilja. & Katarina Mannheimer. 2005. *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund.
- Långström, Sture. & Ulf Viklund. 2006. *Praktisk lärarkunskap*. Lund.
- Manz, Suzanne Liff. 2002. *A strategy for previewing textbooks: Teaching readers to become THIEVES*. Tillgänglig på Internet: http://resolver.ebscohost.com/openurl?ctx_ver=Z39.88-2004&ctx_enc=info%3aofi%2fenc%3aUTF-8&rft_id=info%3asid%2fProQ%3a&rft_val_fmt=info%3aofi%2ffmt%3akev%3amtx%3ajournal&rft.genre=article&rft.jtitle=The+Reading+Teacher&rft.atitle=A+strategy+for+previewin

[g+textbooks%3a+Teaching+readers+to+become+THIEVES&rft.au=Suzanne+Liff+Manz&rft.aulast=Suzanne+Liff+Manz&rft.aufirst=&rft.date=2002-02-01&rft.volume=55&rft.issue=5&rft.spage=434&rft.isbn=&rft.btitle=&rft.title=The+Reading+Teacher&rft.issn=00340561&rft_id=info%3adoi%2f&site=ftf-live](http://textbooks%3a+Teaching+readers+to+become+THIEVES&rft.au=Suzanne+Liff+Manz&rft.aulast=Suzanne+Liff+Manz&rft.aufirst=&rft.date=2002-02-01&rft.volume=55&rft.issue=5&rft.spage=434&rft.isbn=&rft.btitle=&rft.title=The+Reading+Teacher&rft.issn=00340561&rft_id=info%3adoi%2f&site=ftf-live)

Molloy, Gunilla. 2010. *Reflekterande läsning och skrivning*. Lund.

Olivestam, Carl Eber. 2006. *Religionsdidaktik: Om teori, perspektiv och praktik i religionsundervisningen*. Stockholm.

Olsson, Roger. 2016. *Samhällskunskap som ämnesförståelse och undervisningsämne: prioriteringar och nyhetsanvändning hos fyra gymnasielärare*. Karlstad. Tillgänglig på Internet: <http://kau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A902572&dswid=-1270> (Hämtad 2016-11-07).

Patel, Runa. & Bo Davidson. 2011. *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera undersökning*.(4:a uppl.) Lund.

Samuelsson, Johan. 2014. *Ämnesintegrering och ämnesspecialisering: SO-undervisning i Sverige 1980-2014*. Karlstad. Tillgänglig på Internet: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A736194&dswid=-1085> (Hämtad 2016-11-07).

Sandström, Birgitta. 2005. *När olikhet föder likhet: Hur ämnesövergripande kunskapsområden formas och tar plats i skolans praktik*. Lund.

SKOLFS 2010:37 *Förordningen om läroplaner för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm. Statens offentliga utredningar.

Skolverket. 2016. *Svenska elever bättre i Pisa*. Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/om-skolverket/press/pressmeddelanden/2016/svenska-elever-battre-i-pisa-1.255881> (Hämtad 2016-12-19).

Skolverket. 2016. *Läsllyftet*. Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/kompetens-och-fortbildning/larare/laslyftet> (Hämtad 2016-11-09).

Skolverket. 2016. *Varför blir svenska elever allt sämre på läsförståelse?*. Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/amnen-omraden/spraklig-kompetens/tema-las-och-skrivinlarning/varfor-blir-svenska-elever-allt-samre-pa-lasforstaelse-1.157445> (Hämtad 2016-11-09).

Thurén Torsten. 2007. *Vetenskapsteori för nybörjare*.(2:a uppl.) Malmö.

Westlund, Barbro. 2012. *Att undervisa i läsförståelse. Lässtrategier och studieteknik*. Andra utgåva. Stockholm.

Bilaga 1: Intervjufrågor

Vilket/vilka ämnen undervisar du i?

Hur länge har du undervisat? Har du under den här tiden varit på olika skolor?

Svenska:

Tycker du att elevers läsförståelse har sjunkit under din yrkesverksamma tid? Hur märks det?

Använder du uttalat någon särskild lässtrategi? Vilken då? Varför? Om inte, hur arbetar ni med texter?

Samhälle:

Tycker du att eleverna har kunskapen att relatera till och tolka andra människors livssituation samt relatera till dessa människors möjligheter?

Använder ni litteratur utöver läroboken i So/samhälls-ämnet?

Varför/inte? (Om inte arbetar ni på något särskilt sätt när ni läser i läroboken?)

Vilka skönlitterära böcker kan du tänka dig att använda i SO/samhälls-ämnet?

Har du använt dessa/någon?

Hur gick det?

Vad tror du det skulle innebära för samhällsämnet att införa litteraturläsning?

Bilaga 2: Transkriberingar

Intervju 1.

N - hur länge har du undervisat?

L - Eh, jag började som lärare -93. Så.. då är vi inne på mitt.. eh.. 24:e år är det väl.

M - Som jag då. Hehe

L - Okej...

N - Har du varit på (skola) hela tiden.. eller har du vart..?

L - ääeh, här har jag varit sen..97. Jag har jobbat på två andra skolor dessförinnan. Så att.

M - mm.

L - En i en annan kommun.. i (kommun) också jobbade jag på (skola) i (ort) innan jag kom hit 97.

M - mm. Ehm, vårt arbete kommer då handla lite om elevers läsförståelse.

L - mm.

M - och hur de läser i andra ämnen än svenskämnet. Så här kommer va lite läsfrågor och så. ehm. Tycker du att elevers läsförståelse har sjunkit under tiden du har jobbat?

L - ... Jaaa. Det skulle.. känner jag väl och det har jag märkt lite grann på att eh.. en.. bok.. en lärobok som jag använde ganska flitigt för kanske 10-15 år sen nu, den trycks ju inte längre, men jag brukar använda den då nu tillexempel när vi i årskurs sju jobbar med lite historia då, antiken och grekland och romarriket och när det.. låter eleverna göra egna små skrivuppgifter så får de gärna använda.. ha den som referensbok där de kan söka fakta ur va. och de märker jag att de frågar ju väldigt mycket det här.. tillexempel kring ord och begrepp som..

M - mm

L - och även nu i årskurs 9 exempelvis när vi pratar om världskrigens tid när man skriver ord som eller säger ord som på att.. den 11/11 1918 kapitulerade tyska armén då. ehm. var en del som, som frågade kapitulerade vad är det för något.. så såhär, såna här ord som man har.. eller som jag har använt väldigt mycket innan och som jag känner att de inte alltid förstår va.. ord som retirera, kapitulera, jag vet inte hur pass vanliga en del ord är i deras vokabulär, men

man märker att det är lite svårare. Det kan vara också att man ibland får ehm, läsförståelse eller skrivuppgifter och söka fakta ur en text va, att man får hjälpa fler elever att kunna hitta.. eh var saker och ting står och... just lära att läsa mellan raderna sådär va... och det är ioförsig ganska viktigt tycker jag och man märker ju också att man trycker väldigt mycket på det från skolverkets sida när vi har det här nationella proven tillexempel som vi hade i historia för 2 år sen så var det ju väldigt mycket mer källor, källkritik, kunna läsa.. ur fakta ur texter alltså.. så att det... men det hade många svårt för faktiskt.

M - mm.. ehm, när ni då jobbar med läsning t.ex i läroboken, har.. jobbar du med nån särskild lässtrategi.. det vill säga att ni har nåt särskilt sätt att göra det på? eller det är mer att de får läsa för sig själv?

L - mmm.... det.. alltså jag brukar först.. eh, innan de får läsa själva en text så brukar jag allmänt prata om det här då. Det vi ska hålla på med. Säg att det är då romarriket så går jag igenom lite kortfattat och pratar eller skriver upp på tavlan vissa saker också sen kanske nämner vissa ord och begrepp som sen ska komma in i texten då tillexempel hur rom styrdes... de ska läsa om det här med republiken och val av olika ämbetsmän och såhär så kanske man berättar lite kort om det innan på tavlan och kanske nämner vissa ord som kanske jag tycker är lite svåra, sen kanske de får läsa och kanske får eh.. lite uppgifter till va.

M - mm

L - så den strategin är väl alltid att de behöver.. det är väldigt svårt för många elever att kanske ha det här att. läs de här två sidorna och ta ut det viktigaste då utan då behöver de oftast lite sådära hjälpande frågor på vägen och frågor för att kunna hitta det som är viktigt i texten..

M - mm.

N - Jag tänker när du undervisar i särskilt samhällskunskap då.. men i so. använder du andra texter än läroboken då, särskilt i samhällskunskap.

L - aaeeh, i samhällskunskap.. har vi nog inte gjort..inte använt så mycket läroböcker särskilt i vissa ämnesområden som tillexempel nu i nian när vi pratar om det här med arbetsmarknad och utbildning och sådant... så är det mycket andra... vi har varit inne och tittat på tillexempel ams hemsida litegrann ser hur den fungerar där och vad det står för fakta där och så vi har hämtat lite tidningsartiklar och sånt... eeh. och sen så har de ju gjort lite studiebesök... som de ska redovisa sen dåå och jobbar ju med att de själva fick formulera

frågor... och.. via nätet då.. i källor då försöka ta reda på lite bakgrundsinformation om de här olika arbetsplatserna... och så vidare.. så att där finns det en annan då. **Man kan ibland också visa lite små filmsnuttar eller från tv olika bra.. på samhällskunskap är det mer tacksamt då eftersom det alltid finns material va. nytt material... lite svårare med historia om det inte gått nån bra serie på tv eller nåt sånt här som man kan hämta in lite nya material..**

M - Precis. ehm, har du.. nånsin använt alltså skönlitteratur eller biografier eller så inom samhällskunskapen?

L - Inte i samhällskunskapen direkt utan det har ju varit i historia då, just det här med världskrigen vi pratade om så har eleverna en skönlitterär bok och det finns väldigt mycket litteratur just kring den här... (avbrott i intervjun) ... eh..så va. och där läste vi då... eeh, olika såna här klassiker, **fick hjälp av vår skolbibliotikarie, vi har ju sen ett år tillbaks en tillgång till skolbibliotikarie vilket är rätt bra, så lättare att samarbeta kring det va. Men jag tänker kanske att försöka knyta in litteratur mer va, för jag pratar om det mer vår rektor här va såhär som de pratar om det här med läsförståelse och ordkunskapen att.. de behöver möta läsningen på mer sätt va, för att tyvärr tror jag inte det blir så mycket läsande hemma förutom att man får en läxa i en lärobok eller nån text att bearbeta av oss här i skolan då.. för tyvärr är det så att många kanske inte har tidningen kvar hemma på klassiska papperstidningen och så vidare och att man läser inte så mycket längre.. hemma.. heller föräldrarna eller.. så att det.. Så därför vill jag gärna få in det men vissa ämnen som historia är ganska tacksamt, samhällskunskap går kanske också att få in nånting om man hittar nånting... Vi skulle ju ioförsig kunna prata om... vi hade ju för ett antal år sen... jag funderar på.. nu har det blivit än mer aktuellt med det här ... migration och nyanlända och så vidare. För vi hade ju för ett antal år sen en som hette... kommer inte ihåg vad han heter nu, som skrev en bok för några år sen som handlar om hans resa då som flykting från kriget i jugoslavien till sverige och så vidare då som var ute i en klass men jag tror han skrev en ganska bra liten ungdomsbok kring det... den skulle man kunna ta upp igen va.**

N - Jaa.. Finns det nån annan, andra böcker du kan tänka dig att ha i samhällskunskapen? Alltså skönlitterära eller biografier då.

L - Jaaa... Man sk.. Det är... svårt.. biografier... jaa. Ofta de här biografier är ofta kopplade till såhär kända statspersonligheter eller sånt va som kanske är lite svårt för just den här åldern som de befinner sig i då sjuan, åttan, nian. men... nää, jag kommer nog inte på nåt på rak arm...

N- eeh, om du tänker dig under åren du jobbat nu här att.. har du märkt att eleverna har förändrat eller förbättrat eller försämrat kunskaper att relatera till andra människors livssituationer eller möjligheter och så vidare. Göra kopplingar och relationer där emellan.

L - du menar känna nån form av empati..

M - Empatisk förmåga

L - eeeh, njaaa. det har nog inte ändrats så mycket för idag finns det andra.. alltså det kan ju få intryck... eh även från andra källor och hur människor har det exempelvis att man via kanske, kanske facebook eller har sett nån film eller tv eller så. Så de kan ju relatera till det här att man har.. pratar lite grann om flyktingsituation eller svält i vissa länder och sådana saker att de kan och.. nää det är nog inte nån större förändring av den empatiska förmågan på så sätt är det väl inte.. tror jag inte.

N - Men är den starkare eller svagare? Jag tänker att man hör, pratar mycket om vad som händer i mellanöstern till exempel. är det. märker du om eleverna har en distansierad empatisk relation till den eller är det verkligen att de har..

L - nja, de måste nog känna nån tydlig sådär... alltså känna till det sådär... man kan inte bara nämna det på nåt sätt, de måste nog ha.. det räcker nog bara inte att jag nämner det utan de måste nog själva sett läst om det själva för att få nån form av.. eller känna kanske träffat någon som är flykting eller så nåt liknande för att få nån ... eeh. Men jag tror ändå att det blivit ändå en, just i och med att vi har fått in i många klasser.. min egen klass är ju.. barn som kommer flyktingsituation och så tror jag nog... och vi har pratat om det och de har själva fått berätta för klassen och så vidare. Så tror jag nog ändå att de har... rätt så hyfsad då empatisk förmåga kring det va. den förståelsen för att sätta sig in i det då.

M - Tror du att det skulle hjälpa samhällskunskapsämnet att införa skönlitteratur eller då biografi. eller tror du att det bara skulle vara nånting som tog tid?

L - Nä, jag tror det faktiskt att litteratur över huvudtaget, i alla ämnen skulle kunna vara en förstärkning då på något sätt.. Svårigheten som jag sa innan då här lite grann då är ju för mig som lärare kanske att hitta..bra material eller bra böcker då som passar och så där. **Så det skulle man antingen behöva mer tid att leta själv efter eller fått lite mer hjälp kring va.** För att hitta den. och jag tror ioförsig också, jag har märkt det också att när jag körde det här med niorna att också där de fick sitta och läsa en halvtimme då på mina lektioner just kring de här böckerna då.. om andra världskriget och det va. **det blir lite lugnande effekt också va, för ofta**

i skolan idag kan ju vara väldigt sådär att det händer mycket saker och det är mycket intryck och så vidare... så jag tror även tonåringar ibland också behöver det här att.. ja.. ta det lite lugnt och gå in i sig själv lite grann och. koppla ifrån lite grann då.Så jag tror att det var, inte bara ur... stärker på sikt deras läsförmåga utan också att de fick tillfälle till att kanske varva ner litegrann och.. nåt tillfälle under dagen va.

Intervju 2

M - okej, då börjar vi med.. eeh, vilket eller vilka ämnen undervisar du i?

L - I Svenska och SO.

N - mm. Och hur tycker du... hur länge har du undervisat?

L - Jag är inne på mitt nionde år.

N - Har alla åren varit här på.. den här skolan?

L - japp! Fram till jul (skratt)

M - Tycker du att du har märkt under den tiden du har jobbat att elevernas läsförståelse har sjunkit? Eller ligger den på samma nivå, har blivit bättre eller...

L - eeh. Jaa...Jag kan nog tycka att det... bland pojkar har blivit sämre. Flickor tycker jag inte är nån större skillnad.. ett litet större motstånd att ta sig an mastigare texter kanske generellt. Men pojkar har.. nog fått lite sämre läsförståelse.. jaa.

M - hur ser du det i..

L - Ja dels i resultaten, när man gör.. man gör, ja, läsförståelsetest har vi en gång... per år brukar vi göra, man ser också att det, dem ofta får sämre resultat i de nationella proven.eh, och att det har sjunkit lite ytterligare liksom nu senaste åren.. Men, ja, jag kanske inte får säga det...

M - Du får säga vad du vill. (skratt)

L - Jag tror att det är.. de senaste kanske ett eller två åren har skett en sån medvetenhet om detta så att skutan är på väg att vända igen om man säger så. Att man redan på lågstadiet nu redan fångar upp de här killarna som tycker det är tråkigt att läsa, man jobbar ju mycket med att försöka hitta texter som fångar killarna framförallt.. nu säger jag inte att det bara är killar men ofta handlar det om det att de hellre sitter med paddan än läser. (skratt)

M - precis... ehm, när du undervisar om läsning eller med läsning använder du någon särskild lässtrategi. alltså gör du det på ett särskilt sätt.

L - aa, det gör jag och det är också en sak vi ändrat ganska mycket vi läser ju väldigt sällan, och nu snackar jag framförallt då skönlitteratur och så, vi läser ju sällan ensam när vi.. eller eleverna läser ju nästan aldrig ensamma.. utan vi har en bok som alla läser och läser det kanske man gör själv hemma på sin kammare men att man bearbetar boken tillsammans alltid genom frågor eller gruppdiskussioner eller att man får ett uppdrag när man läser som man sedan ska redovisa när man kommer tillbaka och vi går alltid igenom vad som händ.. vad som hänt i boken och olika.. jaa olika saker som är förknippat med innehållet då... sen... jaaa.. nu har vi ju läsluftet här på skolan som vi lärare har ju. eh. och där pekar man ju på vikten av att också läsa mycket texter, alltså SO-texter till exempel gemensamt, det är jag jättedålig på, det kan jag erkänna direkt. Jag är jättedålig på att, ah, nu ska vi läsa om andra världskriget här nu läser vi bokens text tillsammans, det är jag dålig på. Det skulle jag kunna bli mycket bättre. Det är många lärare som gör så men jag tycker det är roligare att berätta och sen lämnar jag texten till eleven. Men det kanske man inte.. man kanske ska bli bättre på det.

N- Men jag tänker då inom So ämnena och framförallt samhällskunskap. Använder du dig av någon annan litteratur än faktaböcker och läroböcker där.

L - Ja vi.. i samhällskunskap är det beroende på vad man, vad man läser såklart men nyhetsartiklar till exempel eh, vi använder ibland bloggar, jag vet när vi läste om.. om.. när det var val sist så använde vi ju en del politiska bloggar att läsa till exempel. eh, tidningar men då är det ju tidningarna på nätet då liksom. som man läser. eeh, nu vet jag inte riktigt om ni är ute efter att man ska läsa skönlitteratur kopplat till samhällskunskap (skratt)

M - kanske det kommer sen.

L - då väntar jag med det..

N - Men hur använde du dig av tidningsartiklarna och bloggarna och sådär i samhällskunskapen.. hur kom du in med dem?

L - ja, dels kan det ju vara att det är en nyhet som nånting som händer, det är ofta väldigt tacksamt om det är nånting som händer. eh, om det man håller på med. så att man får läsa en nyhetsartikel och då läser vi ju nästan alltid tillsammans för det är en.. det är ju faktiskt texter som elever idag inte är vana. eh, böcker har de ändå läst och böcker har de ändå läst men andra slags texter är de inte speciellt vana vid att läsa. så, så nu när vi läste samhällsekonomi

tillexempel kan det vara nån tidningsartikel eller nånting sånt som man läser och då läser man alltid tillsammans. eh, högt. och det är ofta jag som läser högt. ehm, ah och så är det kanske nån frågeställning därifrån som man jobbar vidare med då och så.

M - Då. Har du nångång använt skönlitterära böcker eller självbiografier inom samhällskunskapsämnet?

L - Nej. Eh, eller.. Backa bandet. Jo. (skratt) Jag kan inte säga såhär att, för nu visste jag ju vad ni skulle fråga om lite så jag har funderat men jag kan inte säga att jag medvetet har suttit i planeringen och tänkt att nu ska jag hitta en skönlitterär bok som passar ihop med när vi pratar identitet och normer till exempel, men ibland har det blivit, alltså det har blivit så att vi har läst tillexempel den här, den här boken som heter flyga högt vi har läst en bok eh, oh vad heter den. Den handlar ju också om... den här flickan som kommer till klassen som inte är som alla andra.. utmärker sig..

M - jaa... tusen.. gånger starkare!

L - Just det! och då har det liksom blivit att det, det handlar ju mycket om ja.. hur får man vara hur ska man se ut, normer och identitet och sånt och sedan så har man jobbat med det i samhällskunskapat. Kanske inte alltid samtidigt men lite efter och då kan man ju koppla tillbaka till den boken men jag har aldrig medvetet i planeringen tänkt att nu ska vi läsa den här boken för att vi ska jobba med det i samhällskunskapen.. Nej.

M - Har ni läst andra skönlitterära texter? Alltså noveller eller sådär.

L - Inte i samband med samhällskunskap. Nej.

N - Men när du.. omedvetet då fått in vissa böcker i samhällskunskapen hur har det gått tycker du? har eleverna förstått.. kopplingen eller tagit till sig det du vill att de ska ta till sig

L - Ja. Alltså det är alltid en vinst. alltid en vinst och där kommer ju ämnesintegreringen in också.. När vi väl har tid att planera ett ämnesområde tillsammans flera lärare, i flera ämnen så ser man ju direkt att elevernas förståelse blir bättre. Men tyvärr, tyvärr är vi dåliga på det på den här skolan och jag tror att mång.. till mångt och mycket är det tidsbrist att man inte har tid att sätta sig ner och planera tillsammans. Men där finns det någonting som eleverna har läst någonannanstans som i fallet då med flyga högt tillexempel då är det alltid en vinst. ahaa, det var det där ja, just det. Det har de sett, hört, jobbat med i andra sammanhang.Så att det blir alltid bättre.

N - Finns det några böcker du skulle kunna tänka dig att men den hade jag kunnat göra nånting med samhällskunskapen ?

L - jaa... alltså inte... inte.. så som jag har tänkt nåt speciellt eller nån bok som jag själv har läst sådär och alltså... det finns säkert och.. men.. det kan säkert också vara ganska svårt.. Det är så här att en elev i årskurs åtta nio.. man kan inte ställa för höga krav på böcker de kan ta till sig eh.. jag tänker självbiografier och sånt de är ofta rätt mastiga ofta rätt så.. lite politiska kanske, mycket såhär händelser efter andra världskriget som man aldrig hinner läsa om i historien kanske mycket sånt som blir mycket tungt för eleven. Men däremot utdrag ur såna böcker hade man ju definitivt kunnat läsa. men nu ska jag inte säga det, det finns säkert jättemycket bra böcker man kan läsa i samhällskunskapen som hör till.. demokrati och diktatur och allt annat som man läser i samhällskunskap.. det tror jag.

N - om du tänker också lite under åren du har jobbat, hur tycker du elevernas förståelse för andra människors varande och situation i världen den förståelsen har den blivit bättre med åren hos eleverna eller har den blivit sämre?

M - har de liksom utvecklat sin empatiska förmåga.

L - mm.. mmm.. (skratt) jaa. vad ska jag svara på det. generellt tror jag att vi går mot ett samhälle som är mer jag. än dem. eh, att man mer ser, och det kanske låter jättenegativt men, vad man märker så tycker jag att engagemanget för andra människor och andra värld.. alltså andra världsdelar och så.. alltså visst det kan blossa upp när man läser om mänskliga rättigheter och sånt. eh. Man tittar på... i samhällskunskapen till exempel, vi brukar titta på det här "10 bedrooms" eller vad det heter, man tittar på tio olika sovrum runt om i världen och visst det är klart att de tar till sig, men.. sen om det liksom får fäste.. jag.. jag vet inte det. njaa.. alltså ja.. det här engagemanget som fanns på 60-talet för andra.. tredje världen och allting. jag tror också det kan bero på att dagens ungdom de är så vana vid att se en massa såna här hemska saker så det blir lite.. händer inte mig och det drabbar inte mig. det är när det kommer nära som det blir... eh.. så att bara uuh.. så att folk sprängs i irak är det ju inte nån som bryr sig men när det är i paris så är det nära plötsligt.

M - hur tror du man skulle kunna.. då.. utöka den empatiska förmågan eller se att det händer människor i irak på nåt sätt..

L - mm.. jättesvårt. Det önskar jag att ni kommer fram till i den här uppsatsen och talar om för mig (skratt). Nejmen ett sätt är kanske att använda mera.. det skulle kunna vara att använda

självbiografier tillexempel, eller jaa.. ehm. som har råkat ut för en det ena och en det andra. men också tror jag ännu mer att verkligen ta in alltså dagsfärska nyheter som faktiskt händer här och nu och kanske.. för det är ju såhär att hundra personer har sprängts i irak då är de en grå massa men får man läsa om den en.. en persons öde så tror jag kanske att man kan ta till sig det.. lite bättre. och lite mer. men det är bara att gå till sig själv man är själv ganska blase när det gäller sådana nyheter. jaha tänker man också går man liksom vidare i livet men.. jättesvårt jag har ingen bra svar på.

M - ehm. tror du då att.. att läsa litteratur skulle hjälpa samhällskunskapsämnet och hjälpa eleverna eller tror du mer att det skulle vara nånting som stjäl tid?

L - Gör man det på rätt sätt så tror jag definitivt inte att det stjäl tid utan som jag sa innan kan du hi.. det är klart att det stjäl tid för att det är svårt att hitta bra saker.. det måste vara bra grejer och relevanta saker eeh.. det tror jag.. men alltid, som jag sa innan, när det funkar bra så funkar det väldigt bra... eh så det tror jag absolut skulle kunna utveckla både samhällskunskapsämnet och svenskämnet det tror jag. men just att hitta... det där braiga tar ju tid men där är facebook alla de här bra sidorna som finns på facebook, där finns ju hur mycket ideér och tankar som helst.

(Efter intervjun kom hon på att de köpt in flyga drake för att så småningom arbeta med den. fast i svenskan)

Intervju 3

N - Då börjar vi med vilka ämnen du undervisar i?

L - Jag undervisar i SO-ämnena och i Svenska. Eh, för närvarande har vi en integrerad grupp med både svenska och svenska som andraspråk, så att..

M - Hur länge har du undervisat?

L - I sexton år.

M - Har du alltid varit här?

L - Ja.

M - mm. Under de här 16 åren då, tycker du att elevernas läsförståelse märkbart har sjunkit eller det är oförändrat eller det gått uppåt?

L - generellt så tycker jag och det har också diskuterats bland kollegorna att det har drastiskt sjunkit de senaste åren, sen om det beror på elevunderlaget att vi har fler som är nyanlända eller inte varit så länge i Sverige men generellt så ja, läsförståelsen har... kraftigt försämrats

M- mm.. hur tycker du att du märker det? Är det på något särskilt sätt?

L - Rent konkret så har vi ju gjort tester, screeningtester eeh, där vi testat läsförståelsen och den är... i den klassen jag har så låg över hälften på under acceptabel nivå så att säga. mm.. där finns en skala som man går efter och det var en 4-5 stycken som låg på ettan så att säga, det är den lägsta nivån, upp till en som hade det som 5-6 år sen eller 10 år sen.. majoriteten av klassen låg på. Så det.. Sen kanske det är en... just den här årskursen, jag har ju bara en årskurs just nu i Svenska.. Jag märker det i SOn att vi... vi får förklara fler ord och lägga mer vikt på begreppsförklaringar och det blir mer och mer vardagliga begrepp som man får förklara..

M - När du undervisar och använder text på olika sätt använder du någon särskild lässtrategi, alltså gör ni det på något särskilt sätt alltid eller så?

L - Inte alltid. naturligtvis, vi försöker ju hitta olika sätt naturligtvis. ehm, ska man ta den senaste varianten som vi har kört är ju något som kallas för informationstjuvar. Så att man har... Ja, du känner till?

M - Ja.

L - Då behöver jag inte gå in på.. och det var väldigt effektivt, särskilt för de här eleverna som.. har svårt att hitta och plocka ut det viktigaste ur en text så.. det tyckte de var ganska konkret.. men... sen har ju de här, framförallt de yngre, så man kör med detektiven och spågumman och de här varianterna så det... men det är lite olika men väldigt sällan som man lämnar en hel text... en text helt i händerna på eleverna att läs det här till imorgon.. man går igenom texten först och kollar orden och sen.. just för att hjälpa dem.. med läsförståelsen.

N - Om man tänker i samhällskunskapsämnet då framförallt. Använder du dig av någon litteratur där förutom själva läroböckerna eller faktaböckerna.. hämtar du kunskaper från några andra texter som du ger eleverna'?

L - Ja. ehm, vi har... det är ju ett ständigt dilemma det här med antalet böcker också vidare, vad man får kopiera upp och.. ibland så har vi inte böcker. Man läser samtidigt som något annat, vi har ju fem eller sex paralleller.. och är det så olyckligt, så vi har tre klassuppsättningar, och kanske fyra klasser läser samhällskunskap samtidigt så då får man ju hitta andra alternativ och

framförallt samhällskunskap så är det ju tacksamt att ta aktuella texter från nätet och... lite aktuellare än vad böckerna kanske är så ja, mycket annan litteratur än so-boken så att säga.

M - Har ni nångång använt om man tänker skönlitterära böcker eller självbiografier..?

L - Ohja.

M - I SOn då.

L - Ohja, där finns ju flera områden som SOn och Svenskan samarbetar i.. industriella revolutionen. man kanske läser klassiker i åttan och läser industriella revolutionen då... faller sig ganska naturligt att man kanske läser Oliver Twist eller liknande.

M - Har ni gjort så i samhällskunskapen nångång?

L - .... jag har gjort det nångång att man har läst nån bok som hade med integrering att göra... Resan som började med ett slut och sen hade vi ett författarbesök också så att författaren var här och pratade om sin bok... och... så det är samhällskunskapen hur samhället ser ut och..mm.

M - Tyckte du att det gav eleverna nånting att göra så? I just samhällskunskapen, alltså hjälpte det till att ha...

L - I och med att det var ett helhetskoncept att vi fick hit författaren och allt sånt så det blev ju en.. en färdig.. ett färdigt paket så att säga så det kände jag att det gav väldigt mycket.

M - Integrerade ni då Svenskan och samhällskunskapen?

L - ja. Jag har ju sån tur att jag har samma klass i både svenska och SO. så att det.. jag samarbetar med mig själv där.

N - Finns det några andra böcker du tänker att du skulle kunna använda i samhällskunskapen på liknande sätt då, skönlitterära eller biografier?

L - ja. vi tar ju.. vi har ju ett skolbibliotek så jag har ju inte läst alla böckerna där men bibliotekarien har ju det ehm. Det har ju viktigt att man tar hjälp av.. eh vår bibliotekarie är jätteduktig så man kan passa in till det som man önskar så att där finns jättemycket och vi försöker integrera så mycket som möjligt med de olika områdena.

N - Så tror du.. det innebär något positivt för samhällskunskapen att införa litteratur då?

M - Eller är det nånting som mer tar tid?

L - ... Jag ser det nog mer som att det ger tid än att det tar tid i och med att.. jag kan ju spela med tiden på både svenskan och SOn så att.. Sen behöver man ju inte räkna sekunder och minuter men det... Det ger lika mycket som man får eller ännu mer kanske. så nä jag ser inte det som nån tidstjuv utan.. tvärtom en vinning i det.

N - Om du tänker under de 16 åren som du har jobbar nu, i.. hos elevernas empatiska förmåga har den förbättras att se andra människors... levnadsvillkor och så vidare?

L - ... Med risk för att vara lite cyniker så tycker jag nästan att det blivit sämre.. lite kallare.. lite... svårare att sätta sig in i andra människors livssituationer. ehm.

N - Varför tror du det blivit svårare för dem?

L - Jag vet inte.. ehm, det är bara en sån observation som jag har sett att det... ah men det... när man sitter och försöker ha moral och etik samtal med eleverna när man ska ha moraliska dilemman så... så har de det väldigt svårt att sätta sig in i. Vi har ju nån övning där man har tio personer i en båt också har man bara plats för 8 så två som man plockar bort då. där blir det väldigt konstiga diskussioner för de har ju inte.. kan ju inte.... ehm... vem som.. de kan inte värdera de här personernas... oftast är det den som är starkast som får slänga i den som.. (skratt)

M - Hur tror du man ska komma åt det liksom?

L - ja... det är... Det har jag ingen aning om då. (skratt) nä... Det vi kan göra från skolan är ju att vi lyfter frågorna och att vi vågar.. lyfta de här frågorna som är lite känsliga. Det kan vara allt från abortfrågor eller invandringspolitik eller... ja.. vad som så att säga. så att det... men just att lyfta debatten och ta debatten så att.. sen att alla inte tycker likadant att det är okej att tycka olika men att man tränar dem i att fundera på varför man tycker som man tycker och faktiskt ha en åsikt. För det är många som gömmer sig bakom att bryr mig inte.. Den är ju väldigt vanlig, men om du hade brytt dig vad hade du tyckt då men det är framförallt väldigt vanlig den kommentaren att äh, palla bry sig. Det finns så mycket annat viktigt som paradise hotel och ja.. (skratt).

Intervju 4

M - Vilket eller vilka ämnen undervisar du i?

L - Jag undervisar i samtliga So-ämnena och Svenska.

N - Och hur länge har du varit lärare?

L - Det blir 22år i januari.

M - Har du alltid varit här?

L - Ja, faktiskt. Jag började på (skolan) men den tjänsten flyttades över, man delade upp halva det kollegiet så jag hamnade här så, det är samma tjänst jag har.

M - under de här åren som du jobbat då, tycker du att det verkar som att elevernas läsförståelse har blivit sämre.

L - ja.

M - hur märker du det?

L - nämen alltså de kan inte ta till sig.. alltså.. De klarar inte att själv ta till sig så mycket text som de gjorde förr nu får man mer liksom ha gemensam läsning och prata mycket om texterna ihop då får man med dem så. Men det krävs en annan pedagogik idag än det gjordes förr.

M - När du undervisar i läsning, om det så är i Svenskan eller SOn, använder du då någon uttalad lässtrategi?

L - eh... ja. Alltså man plockar ju, man har ju plockat ihop under åren lite av varje. och har jättemycket barn då med andra språk, svenska som andraspråk, och då även barn med.. språkstörning dyslexi och sånt här så mycket blir ju att man ehm.. har gått över till att mycket att läsa texter gemensamt alltså eeh. Gemensamma upplevelser som man kan prata om för att utöka förståelsen för texter. Den... och nu tänker vi till exempel om man läser novell så använder jag väldigt mycket att jag läser novellen att man sen.. gör nåt som heter sitting down drama väldigt ofta. Alltså att man fördelar, vi vi säger att jag läser en bok novell om årtiderna, alltså en myt utifrån grekiska mytologin till exempel.. eh hur uppstod årtiderna enligt mytologin då och då är hades, demeter, persefone och zeus med och när jag läser den texten sen så efteråt så delar jag upp att en fjärdedel av klassen är hades och en fjärdedel är persefone och så vidare då sen ska de då utifrån texten då skriva, ur den personens perspektiv hur de upplevde den här händelsen eller så. Sen tar man fram fyra i taget, alltså en av varje också intervjuar man dem i soffan liksom "hur tyckte du det kändes när persefone åkte ner i underjorden?". Så att de ska sätta sig in i perspektiv, byta perspektiv träna på det.

N - om vi går över lite på samhällskunskapen där, använder du någon litteratur förutom då faktaböcker och läroböcker där.

L - Ja, alltså i vissa projekt. Vi jobbar i projekt här på den här skolan och till exempel nu i åttan har vi ju under hösten haft så styrs sverige då läser vi **samtidigt då i svenskan** en bok som heter **“svenne” av Per Nilsson** då som är en.. en föräldralös pojke som blir manipulerad alltså... han blir manipulerad av en politiker som vill använda honom för han.. blir ner.. knivskuren av en man med invandrabakgrund också vill han använda det då så den beskriver liksom det politiska spelet och så som vi tycker är ganska bra kopplat till. där har vi en.. eeh.. och sen eftersom vi jobbar ämnesövergripande så jobbar vi ämnesövergripande även i SON alltså så det är svårt att plocka just samhälle, den är solklart samhällskunskap men vi använder ju även ondskan alltså andra böcker som är.. tassar in på många områden liksom.

N - Hur använder du dig då av ondskan då kopplat till de olika so-ämnena. om man tänker så.

L - alltså det handlar ju om.. man kan koppla till etik och moral... men också hur samhället har utvecklats alltså hur var det på 50-talet alltså strukturer hur funkar skolan alltså du kan titta på ganska mycket olika saker där. eeh. och alltså plocka, alltså du kan ju inte göra allt men det är lite som vad vill jag träna i det här.. Vad har vi mer för.. försöker erinra mig hela högstadiets planering på en gång (skratt) eh. nä.. men vi har lagt in ganska mycket mer och mer. Vi läser även noveller som beskriver livsförutsättningar i olika delar av världen det är lite mer... det kan man också koppla det till samhällskunskap men också till geografi.. alltså så det är liksom... överlappar även i Son. Så då kan man liksom ta DET i samhällskunskapen också kan man ta DET i den... så slår man ihop det så va. Så att det är liksom egentligen inget alltså man... det gäller bara att man tänker själv alltså har men du måste ju ha kunskapen om böckerna för att kunna plocka ut dem. och nu tränar vi detta och nu tränar vi det här. eller liksom... ehm.

M - Tycker du eleverna vinner på att läsa i samhällskunskapen eller det är bara något som tar tid?

L - Absolut, nä. Det är... det fördjupar lärandet det gör det mer förhoppningsvis mer lustfyllt det är lite deras inställning till läsande men det... men alltså de behöver ju det här.. eh.. har de en god läsförståelse är det mycket lättare att förstå och empatiskt känna med andra människor ehm.. så att jag tycker att det ger liv åt ett projekt skönlitteratur

N - just den empatiska förmågan som du pratar om är den.. det nånting som du märkt att det har förbättrats eller försämrats hos eleverna under dina år som lärare?

L - njää, jag tycker väl att... alltså empatin finns ju fortfarande men vad som hänt tycker jag att.. och det är ju styrdokumentet och samhället som bestämmer.. där står det ju att vi ska individualisera och det tycker jag att vi ska. men ni vet en pendel när man helt skulle vara en grupp människa här borta och foga sig (visar med handen) nu är vi liksom här (visar med andra handen) alltså hitta nåt jämläge här kanske här borta (visar i mitten) för att folk är...alltså nu är barnen.. kan ju vara ganska självupptagna och kan ha svårt att foga sig till ett gemensamt beslut liksom “nu måste vi i gruppen här fatta ett beslut” och alla vill bestämma det märker man ju mer av idag.. eh.. men empatin har de ju alltså de är ju samma.. har ju samma inre.. alltså.. de som har.. även de som har de barnen.. man upptäcker ju fler barn med diagnoser än när jag började jobba eeh. om det har blivit bättre på att upptäcka det eller så antagligen. och även om vi säger då att du är inom autismspektrat där du har svårt att visa empati så har du ju ändå empati men det fungerar.. du känner den inåt men du kan inte visa den utåt så att.. den där empatin är ju ganska svårt. men hela tiden söker jag det alltså om du får med både förnuft och känsla så lär du dig mer. är det bara fakta, fakta, fakta så blir det ganska ytligt liksom och kommer inte så djupt i.. om du ska reflektera analysera och såhär. så är det bra att ha flera plan.

Bilaga 3: Kodningstabell

	Lärare 1	Lärare 2	Lärare 3	Lärare 4
Känslor	jag tror ioförsig också, jag har märkt det också att när jag körde det här med niorna att också där de fick sitta och läsa en halvtimme då på mina lektioner just kring de här böckerna då.. om andra världskriget och det va	de senaste kanske ett eller två åren har skett en sån medvetenhet om detta så att skutan är på väg att vända igen om man säger så. Att man redan på lågstadiet nu redan fångar upp de här killarna som tycker det är tråkigt att läsa, man jobbar ju mycket med att försöka hitta texter som fångar killarna framförallt.		
Outtalat		nu säger jag inte att det bara är killar men ofta handlar det om det att de hellre	ja.. vad som så att säga. så att det... men just att lyfta	

		sitter med paddan än läser.	debatten och ta debatten så att	
Osäkerhet	fick hjälp av vår skolbibliotikarie, vi har ju sen ett år tillbaks en tillgång till skolbibliotikarie vilket är rätt bra, så lättare att samarbeta kring det va. Så det skulle man antingen behöva mer tid att leta själv efter eller fått lite mer hjälp kring va. Ofta de här biografier är ofta kopplade till såhär kända statspersonligheter eller sånt va som kanske är lite svårt för just den här åldern som de befinner sig i då sjuan, åttan,	man kan inte ställa för höga krav på böcker de kan ta till sig eh.. jag tänker självbiografier och sånt de är ofta rätt mastiga ofta rätt så.. .lite politiska kanske, mycket såhär händelser efter andra världskriget som man aldrig hinner läsa om i historien kanske mycket sånt som blir mycket tungt för eleven	ja. vi tar ju.. vi har ju ett skolbibliotek så jag har ju inte läst alla böckerna där men bibliotekarien har ju det ehm. Det har ju viktigt att man tar hjälp av.. eh vår bibliotekarie är jätteduktig så man kan passa in till det som man önskar så att där finns jättemycket och vi försöker integrera så mycket som möjligt med de olika områdena.	

	nian. men... nää, jag kommer nog inte på nåt på rak arm...			
Kunskap	Jaaa. Det skulle.. känner jag väl och det har jag märkt lite grann	Ja dels i resultaten, när man gör.. man gör, ja, läsförståelsetest har vi en gång... per år brukar vi göra, man ser också att det, dem ofta får sämre resultat i de nationella proven.eh, och att det har sjunkit lite ytterligare liksom nu senaste åren.. Men, ja, jag kanske inte får säga det... Alltså det är alltid en vinst. alltid en vinst och där kommer ju	Jag ser det nog mer som att det ger tid än att det tar tid i och med att.. jag kan ju spela med tiden på både svenskan och SOn så att.. Sen behöver man ju inte räkna sekunder och minuter men det... Det ger lika mycket som man får eller ännu mer kanske. så nä jag ser inte det som nån tidstjuv utan.. tvärtom en vinning i det.	Absolut, nänä. Det är... det fördjupar lärandet det gör det mer förhoppningsvis mer lustfyllt det är lite deras inställning till läsande men det... men alltså de behöver ju det här.. eh.. har de en god läsförståelse är det mycket lättare att förstå och empatiskt känna med andra människor

		<p>ämnesintegrering in också.. När vi väl har tid att planera ett ämnesområde tillsammans flera lärare, i flera ämnen så ser man ju direkt att elevernas förståelse blir bättre.</p>		<p>ehm.. så att jag tycker att det ger liv åt ett projekt skönlitteratur</p>
Åsikter	<p>Men jag tänker kanske att försöka knyta in litteratur mer va, för jag pratar om det mer vår rektor här va så här som de pratar om det här med läsförståelse och ordkunskapen att.. de behöver möta läsningen på mer sätt va, för</p>	<p>Jag kan nog tycka att det... bland pojkar har blivit sämre. Flickor tycker jag inte är någon större skillnad.. ett litet större motstånd att ta sig an mastigare texter kanske generellt. Men pojkar har.. nog fått lite sämre läsförståelse.. jaa.</p>	<p>Det vi kan göra från skolan är ju att vi lyfter frågorna och att vi vågar.. lyfta de här frågorna som är lite känsliga. Det kan vara allt från abortfrågor eller invandringspolitik sen att alla inte tycker likadant att det är okej att tycka olika</p>	<p>nämen alltså de kan inte ta till sig.. alltså.. De klarar inte att själv ta till sig så mycket text som de gjorde förr nu får man mer liksom ha gemensam läsning och prata mycket om texterna ihop då får</p>

	<p>att tyvärr tror jag inte det blir så mycket läsande hemma förutom att man får en läxa i en lärobok eller nån text att bearbeta av oss här i skolan då..</p>		<p>men att man tränar dem i att fundera på varför man tycker som man tycker och faktiskt ha en åsikt. För det är många som gömmer sig bakom att bryr mig inte.. Den är ju väldigt vanlig, men om du hade brytt dig vad hade du tyckt då men det är framförallt väldigt vanlig den kommentaren att äh, palla bry sig. Det finns så mycket annat viktigt som paradise hotel och ja.. (skratt).</p>	<p>man med dem så. Men det krävs en annan pedagogik idag än det gjordes förr.</p>
Empati	<p>det har nog inte ändrats så mycket för</p>	<p>det kanske låter jättenegativt men, vad man</p>	<p>Med risk för att vara lite cyniker så</p>	<p>alltså empatin finns ju</p>

	<p>idag finns det andra.. alltså det kan ju få intryck det räcker nog bara inte att jag nämner det utan de måste nog själva sett läst om det själva för att få nån form av.. eller känna kanske träffat någon som är flykting eller så nåt liknande för att få nån</p>	<p>märker så tycker jag att engagemanget för andra människor och andra värdl.. alltså andra världsdelar och så.. alltså visst det kan blossa upp när man läser om mänskliga rättigheter och sånt</p> <p>händer inte mig och det drabbar inte mig. det är när det kommer nära som det blir... eh.. så att bara uuh.. så att folk sprängs i irak är det ju inte nån som bryr sig men när det är i paris så är det nära plötsligt. det skulle kunna vara att använda självbiografier</p>	<p>tycker jag nästan att det blivit sämre.. lite kallare.. lite... svårare att sätta sig in i andra människors livssituationer. ehm.</p>	<p>fortfarande men vad som hänt tycker jag att.. och det är ju styrdokumenten och samhället som bestämmer.. där står det ju att vi ska individualisera och det tycker jag att vi ska. kan ju vara ganska självupptagna och kan ha svårt att foga sig til ett gemensamt beslut liksom "nu måste vi i gruppen här fatta ett beslut" och alla vill bestämma det märker man ju mer av idag</p>
--	--	---	--	--

		<p>tillexempel, eller jaa.. ehm. som har råkat ut för en det ena och en det andra. men också tror jag ännu mer att verkligen ta in alltså dagsfärska nyheter som faktiskt händer här och nu och kanske.</p>		
<p>Undervisningsmetod/ lässtrategi.</p>	<p>Säg att det är då romariket så går jag igenom lite kortfattat och pratar eller skriver upp på tavlan vissa saker också sen kanske nämner vissa ord och begrepp som sen ska komma in i texten då tillexempel hur rom</p>	<p>om det man håller på med. så att man får läsa en nyhetsartikel och då läser vi ju nästan alltid tillsammans för det är en.. det är ju faktiskt texter som elever idag inte är vana. eh, böcker har de ändå läst och böcker har de ändå läst men andra slags texter är de inte</p>	<p>och det var väldigt effektivt, särskilt för de här eleverna som.. har svårt att hitta och plocka ut det viktigaste ur en text så.. det tyckte de var ganska konkret.. men... sen har ju de här, framförallt de yngre, så man kör med</p>	<p>Gemensamma upplevelser som man kan prata om för att utöka förståelsen för texter. Den... och nu tänker vi tillexempel om man läser novell så använder jag väldigt mycket att jag läser novellen att man sen.. gör</p>

	<p>styrdes... på samhällskunskap är det mer tacksamt då eftersom det alltid finns material va.</p>	<p>speciellt vana vid att läsa. så det tror jag absolut skulle kunna utveckla både samhällskunskapen och svenskämnet det tror jag. men just att hitta... det där braiga tar ju tid</p>	<p>detektiven och spågumman och de här varianterna så det... men det är lite olika men väldigt sällan som man lämnar en hel text... en text helt i händerna på eleverna att läs det här till imorgon.. man går igenom texten först och kollar orden och sen.. just för att hjälpa dem.. med läsförståelsen.</p>	<p>nåt som heter sitting down drama väldigt ofta.</p>
<p>Svenska</p>	<p>vi pratar om världskrigens tid när man skriver ord som eller säger ord som på att.. den 11/11 1918 kapitulerade tyska armén då. ehm. var</p>	<p>utan vi har en bok som alla läser och läser det kanske man gör själv hemma på sin kammare men att man bearbetar boken tillsammans alltid genom</p>	<p>Rent konkret så har vi ju gjort tester, screeningtester eeh, där vi testat läsförståelsen och den är... i den klassen jag har så låg över hälften på</p>	<p>“svenne” av Per Nilsson</p>

	<p>en del som, som frågade kapitulerade vad är det för något..</p> <p>innan de får läsa själva en text så brukar jag allmänt prata om det här då. Det vi ska hålla på med.</p>	<p>frågor eller gruppdiskussioner</p> <p>alltså det har blivit så att vi har läst tillexempel den här, den här boken som heter flyga högt vi har läst en bok eh, oh vad heter den. Den handlar ju också om... den här flickan som kommer till klassen som inte är som alla andra.. utmärker sig..</p>	<p>under acceptabel nivå så att säga.</p> <p>mm.. där finns en skala som man går efter och det var en 4-5 stycken som låg på ettan så att säga, det är den lägsta nivån, upp till en som hade det som 5-6 år sen eller 10 år sen.. majoriteten av klassen låg på.</p>	
Samhällskunskap	<p>vi har varit inne och tittat på tillexempel ams hemsida litegrann ser hur den fungerar där och vad det står för fakta där och så vi</p>	<p>i samhällskunskap är det beroende på vad man, vad man läser såklart men nyhetsartiklar tillexempel eh, vi använder</p>	<p>jag har gjort det nångång att man har läst nån bok som hade med integrering att göra... Resan som började med ett slut och sen hade vi</p>	<p>eftersom vi jobbar ämnesövergripande så jobbar vi ämnesövergripande även i SOn alltså så det är svårt att plocka</p>

	<p>har hämtat lite tidningsartiklar och sånt... eeh. och sen så har de ju gjort lite studiebesök... som de ska redovisa sen då då och jobbar ju med att de själva fick formulera frågor... och.. via nätet då.. i källor då försöka ta reda på lite bakgrundsinformation om de här olika arbetsplatserna ... och så vidare.. så att där finns det en annan då</p> <p>För vi hade ju för ett antal år sen en som hette... kommer inte ihåg vad han</p>	<p>ibland bloggar, jag vet när vi läste om.. om.. när det var val sist så använde vi ju en del politiska bloggar att läsa tillexempel. eh, tidningar men då är det ju tidningarna på nätet då liksom hur får man vara hur ska man se ut, normer och identitet och sånt och sedan så har man jobbat med det i samhällskunskapet men nu ska jag inte säga det, det finns säkert jättemycket bra böcker man kan läsa i samhällskunskapen som hör till.. demokrati och diktatur och</p>	<p>ett författarbesök också så att författaren var här och pratade om sin bok... och... så det är samhällskunskapen hur samhället ser ut och mm.</p>	<p>just samhälle, den är solklart samhällskunskap men vi använder ju även ondskan alltså andra böcker som är.. tassar in på många områden liksom.</p> <p>Vi läser även noveller som beskriver livsförutsättningar i olika delar av världen det är lite mer... det kan man också koppla det till samhällskunskap men också till geografi.. alltså. så det är liksom...</p>
--	---	---	--	---

	<p>heter nu, som skrev en bok för några år sen som handlar om hans resa då som flykting från kriget i jugoslavien till sverige och så vidare då som var ute i en klass men jag tror han skrev en ganska bra liten ungdomsbok kring det... den skulle man kunna ta upp igen va.</p>	<p>allt annat som man läser i samhällskunskap.. det tror jag.</p>		<p>överlappar även i Son.</p>
Övrigt viktigt				

Niclas Woodbridge Samhällskunskap

Mathilda Nilsson Svenska

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se